

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Nr 8

Aug.

1945.

Pris 50 öre

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

STOCKHOLM

FEMINA

Humlegårdsg. 18, Sthlm
Tel. 61 01 71, 61 01 72

Kurser i Klädsöm, Linnesöm,
Barnkläder och Montering. PRO-
SPEKT på begäran.

INGENJÖRSFIRMAN
EDWARD LARSSON & C:O

Kungsgatan 44, STOCKHOLM
Tel. 21 17 18, 21 24 33.
Tel.-adr.: Larscomp.

Levererar: Transport- o. Sällanlägg.

Martin Johanssons Livsmedelsaffär
Döbelnsgatan 6—4 Stockholm

STOR SORTERING

Telefon 32 31 76

P. D. LINDEENS's EFTR.

G. Rick Wimmergren — SNICKARE
Upplandsg. 2, 1 tr. ned, STOCKHOLM
Tel. 20 36 49. Utför allt vad till yrket
hörer: Finare och enklare möbler, re-
novering av antika möbler samt butiks-
och kontorsinredningar m. m.
Humana priser.

CRESCENT och HERMES cyklar
REPARATIONSVERKSTAD

H. LILJEGREN - Velocipedaffär
Tranbergsv. 46, Traneberg - Tel. 25 05 17

PRESSVERKTYG
L. S. THÖRN

Fixturer. Svarvningar. Pressningar.
Massfabrikationer utföras.
Moderna arbetsmetoder! Precision!
Hudiksvallsgatan 4. Telefon 31 46 34.
STOCKHOLM.

Minska Edra utgifter - köp hos oss!

Se här några exempel på våra priser:
Affärskuvert, 0:60 pr 100 st. Brevblock,
100 blad, 0:85. Helark, dubbla, pr 100
ark 1:75. Kortlåda med 100 kort och
reg., 4:85. Reservoirpennor, div. mär-
ken, ral. priser. Snörpärmar, kvarto pr
ds. 3:80

KONTORSLAGRET, G:la Brogatan 36.
Telefon 20 64 58.

Medlemskap i statsunderstödd

SJUKKASSA

är en ekonomisk tillgång, som Ni ej
kan undvara. Skydda Eder själv och
Edra barn genom inträde i ortens
ERKÄNDA SJUKKASSA.

ÖSTRA SVERIGES
ERKÄNDA CENTRALSJUKKASSA

Sveavägen 61 — Stockholm
Tel. 23 09 85

HAR RADION TYSTNAT?
RING 40 28 31

Nya och begagnade apparater
Axelsons Radio-Elekt. Laboratorium
Eftr. Torsten Fröberg
Brännkyrkagatan 183

Axel Eliassons

KONSTFÖRLAG

Stockholm

BETALD ANNONSPLATS

BODEN

E. A. HEDMANS

BAGERI, KONDITORI och KAFÉ

Kungsgatan BODEN Telefon 280
REKOMMENDERAS

Dagligen färskt bröd och gott
bryggt kaffe

GUNHILD ISAKSSONS
DAMFRISERING

Tel. 11 49

YRKESSKICKLIG PERSONAL
alltid till Eder tjänst.

Nya Konditoriet

REKOMMENDERAS

Gott kaffe och bröd — Tel. 25 69

N. F. Hedvall & Co.

BODEN — Tel. 22 12

Specialtillverkning:

Skidkängor och norrlandspjäxor,
filtskidkängan "General"

Kommanditbolaget BETONG

SANDER & C:o, Hednoret

Telefon Boden 65 16

Norrländska
Socialdemokraten

mest spridda tidningen i Norrbottens
län — upplaga över 18.000 ex. —

Enda utkommande tidningen i Boden

GYNNA ANNONSÖRERNA!

BODEN

AXEL LARSSON
PLATSLAGERI

Brokläppen BODEN Tel. 11 32

Utför alla slag av till yrket
hörande arbeten. Infordra off.

HEDENBRONS KAFÉ

rekommenderas vid utflykter och
promenader

Gott kaffe — Hembakat bröd
Telefon 23 57 — BODEN

GÄLLIVARE

Firma Nils Axelsson

REKOMMENDERAS

Lappmarksvaror i parti och minut
— TEL. 17 —

Omnibuslinjen

GÄLLIVARE—JUNOSUANDO
Bekväma bussar - Hållplats vid Handl.
Moosberg. Inlämning av gods in på går-
den kl. 2—3 e. m.
— Tel. 420 —

GÄLLIVARE BUSSAKTIEBOLAG

GÄVLE

Ståtlig utsikt

över staden från

KONSUMTERASSEN

konditoriservering kl. 11—22
Gott och billigt äter Ni på

KONSUM-KONDIS

— lunchservering kl. 11—15

KONSUMALFA

KONSUMHUSET.

NYBYGGNADER, OMBYGGNADER
och husbyggnadsreparationer
utföras förmånligt

PRAKTISKA BYGGNADS AB
Drottninggat. 56 Tel. 29 68, 39 69
Infordra kostnadsförslag

HUDIKSVALL

HUDIKSVALLS BRYGGERI AB
HUDIKSVALL

Telefon 13 och 302

Rekommenderar sina tillverkningar av
Klass II Pilsner, Klass I Lagerdricka,
Mineralvatten samt Läskedrycker.

Skydda de friska
genom att effektivt
hjälpa de sjuka!

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

AUG. 1945

Utkommer en
gång i månaden
8:de årgången

Redaktör och ansvarig utgivare:
JOHANNES SANDRÉN

Kocksgatan 15, Stockholm
Tel 41 39 99 o. 44 40 40 (Växel) Postgiro 95 00 11

Ägare:
DE LUNGSJUKAS RIKSFÖRBUND

En seger för De Lungsjukas Riksförbund

Stockholms stadsfullmäktiges sista sammanträde före sommaren blev för De Lungsjukas Riksförbund av stor principiell betydelse. Det fastslogs nämligen då genom ett positivt beslut angående förbundets representation i det nya tuberkulosrådet att De Lungsjukas Riksförbund är en institution, som icke blott bör erkännas officiellt utan även tillförsäkras rätt att delta i de beslut i för de lungsjuka vitala frågor, som fattas av den kommunala myndighet vilken fått uppdraget att utreda dessa frågor.

Det var den av stadskollegiet tillsatta tuberkuloskommitténs utredning och förslag, som var föremål för behandling. Tuberkuloskommittén hade som bekant föreslagit att ett särskilt tuberkulosråd på sju ledamöter jämte suppleanter skulle inrättas för att stå till sjukhusdirektionens förfogande med utredningar och yttranden i tuberkulosfrågor. Beträffande detta förslag förelåg motsatta åsikter mellan borgarrådsberedningen — som ansåg att en representant för De Lungsjukas Riksförbund borde få närvara vid och delta i tuberkulosrådets överläggningar dock utan att äga rösträtt — och stadskollegiet, som icke funnit en sådan representation nödvändig.

Frågan föranledde ett par timmars debatt, varunder bl. a. borgarrådet Z. Höglund drog en lans för vårt förbund. I ett värtaligt anförande erinrade han om de betydelsefulla insatser, som gjorts av De Lungsjukas Riksförbund, inte minst då det gällt att skapa en opinion för eftervårdsfrågans lösning, om de utredningar i denna fråga som direkt eller indirekt genom förbundets medverkan kommit till stånd och om det omfattande och fruktbringande sociala arbete, förbundet utfört. Han påpekade att förbundet genom att det erhållit anslag från riksdagen blivit officiellt erkänt av statsmakterna. Han fann det endast förnuftigt att låta de lungsjuka utse en egen representant i rådet och värdade till stadsfullmäktiges ledamöter att icke degradera

de lungsjuka och deras organisation genom att utestänga den från det nya organ för tuberkulosvården, som nu skulle skapas.

Flera ledamöter från samtliga partier tillstyrkte förbundets representation i rådet och fru Froste yrkade att en representant för De Lungsjukas Riksförbund skulle sättas in som ledamot med rösträtt i det nya rådet.

Stadsfullmäktige beslöt även utan votering bifalla detta fru Frostes förslag. Härigenom vanns för vårt förbund en stor seger. Den största kommunala institutionen i Sverige har i och med detta beslut erkänt de lungsjukas självklara rätt att vara med och bestämma om sina egna angelägenheter. Man får hoppas att detta Stockholms stadsfullmäktiges beslut skall mana till efterföljd i andra kommunala församlingar.

*

I detta sammanhang må erinras om att de ledamöter av stadskollegiets tuberkuloskommitté, som reserverat sig mot kommitténs beslut, bl. a. framhållit, att de tvivla på vilket praktiskt värde kommitténs betänkande får för myndigheterna. Bland annat framhålles att till grund för uppskattningen av det antal tuberkulospatienter, som är i behov av omskolning, ligger en vid Stockholms stads tuberkulosbyrå utarbetad beräkning. Denna grundar sig dock endast på hälften av tuberkulosbyråns klientel under ett år och det relativt stora antal patienter, som behandlas ambulatoriskt vid Söderby och S:t Görans sjukhus, är icke beaktat i sammanställningen, vilket gör dess värde tvivelaktigt.

Med anledning härav har man från vederbörligt håll inom tuberkuloskommittén påpekat att i samband med utredningen i denna fråga uppgifter inforrats från Söderby och S:t Görans sjukhus rörande det klientel, som å dessa sjukhus undergå eller undergått ambulatorisk kvävgasbehandling och som av denna anledning

Saga och verklighet

För någon tid sedan var jag inbjuden till en högtidlighet i samband med öppnandet av en ungdomsgård. En gammal vördad i barnavårdsfrågor väl bevandrad prästman hälsade publiken välkommen. Han sade sig vilja berätta om en saga och den sagan hette barnavårdslagen.

Lite till mans undrade vi nog vad han menade därmed. Finnes det någon likhet mellan en social lag och ett fantasiens foster, som sagan är. Han gav oss förklaringen. Barnavårdslagen bjuder och befaller så många åtgärder, ger rika möjligheter till ingripanden till barns och ungdoms fromma, som aldrig bli omsatta i verkligheten. Det förhållandet att lagen i väsentliga stycken aldrig blir föremål för praktiskt handlande, skapar onekligen en viss likhet med sagan.

Är barnavårdslagen en saga, så är fattigvårdslagen det icke mindre. Snart 30 år efter nu gällande lags ikraftträdande är den i mycket en obrukad tillgång i vår sociala hjälpverksamhet.

Vår fattigvårdslag är så utformad, att ingen behöver gå ohulpen. Möjligheter till ingripanden finnes i varje nödläge. I praktisk tillämpning förhåller det sig på annat sätt. Många få ingen hjälp alls, andra få sådan i otillräcklig omfattning eller i olämplig form. För att göra dessa påståenden begripliga skall här i korthet erinras om de lagrum, som innehålla bestämmelser om vad samhället skall eller bör göra för medborgare i nöd.

I fattigvårdslagens 1 § stadgas, att envar, som är oförmögen till arbete, som saknar medel till uppehållet och som icke får sitt behov avhjälp på annat sätt, har rätt till hjälp efter vissa i lagen närmare angivna grunder. Det utsäges vidare, att hjälpen skall omfatta det underhåll och den vård, som äro erforderliga, varmed förstås, att vårdtagaren skall leva på en standard över svältgränsen.

Det sagda gäller de arbetsoförmögna. Övriga medborgare, som av ett eller annat skäl kunna vara beroende av samhällets bistånd, kunna hjälpas med stöd av

bestämmelserna i lagens 2:dra paragraf. I 23 § stadgas, att det åligger fattigvårdsstyrelsen att tillse, att den som vistas inom samhället erhåller hjälp, om han är i behov därav, och i 25 § ålägges samma myndighet att avhjälpa behovet på det mest lämpliga sättet. Enligt 26 § åvilar det fattigvårdsstyrelsen att lämna understöd på sådant sätt, att den hjälpbehövande om möjligt blir i stånd att för framtiden själv försörja sig och de sina. I 37 § slutligen stadgas, att styrelsen bör verka för att medborgarna genom försäkringar och sparande själva bidra till att skapa trygghet mot nöd av skilda anledningar samt att genom tjänliga åtgärder förebygga framtida fattigvårdsbehov.

Om alla dessa riktiga och förnuftiga bestämmelser omsatts i praktisk verklighet, om den humana syn, som möter oss i dessa torra paragrafer, präglad vardagen i våra sociala inrättningar, skulle mycken nöd och lidande ha besparats de fattiga i vårt land och fattigvården själv skulle ha besparats den grundmurade ovilja, som den alla framsteg till trots fortfarande möter. Om sagan blivit verklighet skulle förvisso den sociala lagstiftningsflora, som i våra dagar bereder oss så stora bekymmer och svårigheter, aldrig ha behövt utvecklas.

Den sociala vardagen är mångenstädes dyster. Icke ens den hjälp, som samhället är skyldigt att lämna, bringas alltid i tillräcklig utsträckning. I ännu högre grad är detta förhållandet då fråga är om den form av fattigvård, som fattigvårdssamhället utom räckhåll från övervakande myndigheter själv äger att utforma. Här blir ofta en välmotiverad begäran om hjälp besvarad med ett resolut *nej*. Följderna bliva ej sällan att den hjälpbehövande tager obotlig skada och samhället får sona sin ovilja att hjälpa i tid med mångdubbelt större utgifter.

Fattigvårdsarbetet bör läggas om efter mera rationella och effektiva metoder. Det är i allt för hög grad inriktat på att bringa hjälp för stunden. Att utanordna en summa penningar till livsuppehållet är ofta en alldeles tillräcklig åtgärd, men är det inte alltid. Att läm-

dar stå under omedelbar kontroll. De från sjukhusen infordrade uppgifterna ha icke i tid inkommit till byrån och ha därför icke kunnat bli föremål för bearbetning. Under sådana förhållanden torde det inte vara riktigt att påstå att det antal patienter det här gäller, icke beaktats i sammanställningen.

Dessutom torde väl värdet av utredningen i detta avseende icke vara tvivelaktigt i den meningen att nå-

got tvivel om behovet av omskolningsåtgärder här skulle föreligga. Tvärtom visar ju utredningen att behovet av omskolningsåtgärder — trots att utredningen icke omfattar Söderby och S:t Göran — är stort. De efterlysta siffrorna från ovannämnda sjukhus skulle — om de kommit med i utredningen — ha visat ett ytterligare ökat behov av omskolning.

D:r Gunnar Inghe:

Fattigvård en rättighet och inte någon allmosa

När fattigvårdslagen nu står inför omprövning måste det ses till att hjälpens förödmjukande prägel avlägsnas, framhåller dr Gunnar Inghe, Stockholm, i Tidskrift för fattigvård och annan hjälpverksamhet. Fattigvården skall inte vara en allmosa, den skall vara en rättighet på samma sätt som pension och sjukpenning.

De flesta understödstagare lider av att behöva leva på kommunens bekostnad. De tycker det är förnedrande och obehagligt att ständigt och jämnt behöva stå i understödskö, att ta emot hembesök, att bli kontrollerade och att ideligen behöva redogöra för hur de förvaltar sitt pund. Detta sätter också sin prägel på dem. Gång på gång visar det sig vid utredningen, att hjälpsökande haft det eländigt månader och år och dragit sig fram på svältgränsen, innan äntligen steget till fattigvården tagits.

Det faktum att sådana dröjsmål förekommer, är en allvarlig brist i fattigvårdens organisation. Socialvården måste sättas in tidigt för att i möjligaste mån förebygga fortsatt färd utför.

Man kan diskutera, hur fattigvården skall kunna förläns en annan prägel. Det räcker inte med att bara döpa om den och tala om socialhjälp i stället för fattigvård och sociala byråer i stället för fattigvårdsbyråer, även om den förändringen inte är helt betydelselös. En aktiv socialvård kan förmodligen med tiden bidra att förläna verksamheten en prägel, som gör klienterna mindre reserverat inställda. Man kan också tänka sig andra utvägar. En av de faktorer, som

främst avhåller människor från att söka fattigvård i tid, är dess karaktär av lån. Man är rädd att åsamka sig skulder, som längre fram, när man fått det bättre, blir till en black om foten, och kanske också tages ut av anhöriga. Fordringarna avskrivs rätt tolerant, men denna faktiska skuldsättning till det allmänna avhåller utan tvivel ändå många från att söka fattigvård i tid. Återbetalningsskyldigheten bör därför slopas.

Vilken karaktär understöden i så fall bör erhålla, diskuteras för närvarande flitigt i olika sammanhang. Väljer man försäkringsvägen eller inrättande av garanterad minimiinkomst något graderad efter olika behovskategorier, skulle i princip den individuella behovsprövningen slopas. Det är ur klienteletts synpunkt ett plus. Med hänsyn till utbyggnaden av socialvården kan det vara ett minus.

Just den nuvarande behovsprövningen inom fattigvården ger möjlighet att bygga ut ett kuratorsystem som kärna i en blivande aktiv socialhjälp. Den synpunkten bör man inte släppa ur sikte. Socialvårdsorganen måste få tillfälle att ingripa, så snart det inte endast är fråga om rent tillfälliga behov. Minimiinkomsten måste också stundom kompletteras med hjälp av annat slag från socialvårdens sida. Förmodligen bör alltjämt kvarstå möjligheten att även lämna ytterligare rent pekuniär hjälp. Utredning av behovet och orsakerna till svårigheterna bör förekomma även om återbetalningsskyldigheten slopas. Därvid räddas en av fattigvårdens goda sidor in i det nya systemet.

hjälp till kurortsvistelse kan vara ett riktigt ingripande men långt ifrån alltid tillfyllestgörande. Orsakerna till vårdbehovet kan vara att söka i t. ex. miljöförhållanden, som måste saneras för att vårdresultatet skall bli bestående. I ett annat fall kan en yrkesutbildning eller omskolning vara en icke blott önskvärd utan helt enkelt en ofrånkomlig åtgärd för att rädda en klient från fullständig försoffning.

Våra sanatorier ge årligen ifrån sig tusental mera eller mindre invaliderade människor. Den dag de lämna sjukhuset blir för många en sorgens i stället för en glädjens dag. En trist konvalescenttid ligger framför dem. Göra fattigvårdsmyndigheterna vad på dem ankomma för att förebygga framtida fattigvårdsbehov? Nej. Understöden äro mångenstädes så tilltagna, att sanatorievistelsens goda vårdresultat spolieras. En ny kostsam sjukhuskur blir ofta följden.

Även i psykiskt avseende blir konvalescenttiden en lidandets tid. Den sjuke får rika tillfällen att känna sig överflödig, oduglig, mindervärdig. Mindervärdighetskänslorna kunna taga överhand för mindre än så, och de göra det inte så sällan.

Minst av allt är det socialvård att brösta sig över.

Framtidens medborgare komma att se tillbaka på vår egen tids sociala omvårdnad med samma känslor som vi på rotegångens och fattigauktionernas epok. Människor få ej tyna bort av brist på god eftervård, en eftervård, som icke endast tager sikte på att ge den behandling och vård, som kan behövas, utan även syftar till en för den tillfrisknande lämplig funktion i samhällets produktiva liv.

Vad som behövs är en mera personlig omvårdnad av de enskilda fallen. Det är ej tillräckligt att ge klientelet bröd för dagen. Det gäller att sörja för morgondagen. Men härför äro fattigvårdsmyndigheterna som regel dåligt rustade. För det första saknas i många fall förståelse för ett efter här antydda linjer vidgat arbete. För det andra kräves här ett konstant och intimt samarbete med medicinsk sakkunskap och sociala myndigheter.

Några lagändringar skulle icke erfordras för en verksamhet av här antydd art. Vad som kräves är mera kärlek till medmänniskorna och mera förnuft i arbetet. Vad som nu är saga skulle kunna bli verklighet, till fromma och båtad för både individ och samhälle.

Einar Lind.

Tuberkulosklinik vid Karolinska sjukhuset. En ny klinikbyggnad vid Karolinska sjukhuset bör utan dröjsmål uppföras, omfattande en avdelning för medicinsk tuberkulos med tillhörande dispensärer, en avdelning för kirurgisk behandling av lungtuberkulos, en avdelning för kirurgisk behandling av icke tuberkulösa sjukdomar i bröstorganen och en för dessa avdelningar gemensam röntgendiagnostikavdelning, anser kommissionen för förhandlingar rörande Karolinska sjukhusets utbyggande och hemställer hos k. m:t om proposition till riksdagen.

Vårdplatserna skall enligt förslaget uppgå till 236, varav Stockholms stad och Stockholms län kontraherat tillhålla 120 platser. Kostnaderna beräknas till 6,3 milj. kr., varav staten skall betala 3,9 milj. kr. och staden och länet återstoden.

Det är framför allt behovet av bättre utbildnings- och forskningsbetingelser som motiverar förslaget. Sådana brister vidlåder den propedeutiska diagnostikundervisningen och tuberkulostjänstgöringen — den ojämförligt allvarligaste är den nära nog totala saknaden av för undervisningen i fysikalisk diagnostik och i tuberkuloslära lämpligt patientmaterial — att kommissionen inte kan finna det försvarligt, att undervisningen i denna viktiga gren av läkarutbildningen vid rikets största medicinska läroanstalt alltjämt får fortgå under så ogynnsamma förhållanden. En specialklinik för medicinsk tuberkulos i Stockholm av denna karaktär skulle bli ett betydelsefullt centrum för den vetenskapliga forskningen om lungtuberkulosen.

Tbc-vårdplatser åt flyktingar för 4,5 milj. kr. Medicinalstyrelsen har hemställt om förslag till riksdagen att anvisa 4,5 miljoner för att vid sanatorierna uppföra annexsjukhus för tuberkulösa flyktingar, så att de nu för sjukvård disponerade skollokalerna kan frigöras i höst.

De nya vårdanstalterna skall i enlighet med ett av arkitekt Birch-Lindgren utarbetat förslag byggas av trä i två våningar och innehålla vardera högst 60 vårdplatser. Ritningarna är gjorda så att platsantalet kan varieras efter vederbörande sanatoriums storlek. Medelkostnaden för varje vårdplats har beräknats till 4,500

kr. Var paviljongerna skall förläggas och hur stora de skall göras kan styrelsen emellertid ännu inte bestämma. Omkring 1,000 flyktingar skulle genom förslaget realiserande få bättre vårdmöjligheter.

När annexsjukhusen inte längre behöver tas i bruk för flyktingarna är det meningen att de skall reserveras för det ökade vårdbehov som en allmän folkundersökning med skärmbild kommer att medföra. Då även detta platsbehov minskat skall paviljongerna tas i anspråk som eftervårdshem med arbetsterapi och yrkesutbildning, ett viktigt led i den i Sverige alltför mycket försummade tuberkuloseftervården.

Styrelsen konstaterar att av hittills mottagna 2,200 sängliggande flyktingar har omkring 1,000 lidit av tbc. Med de väntade flyktingarna beräknas de tbc-sjuka stiga till 2,500. Möjligheter finns att ta hand om dessa på nuvarande och nyöppnade beredskaps- och reservsjukhus, men dessa sjukhus utgörs så gott som uteslutande av skolor. Detta kommer att innebära stora olägenheter för undervisningen, då man icke kan räkna med att mer än ett mindre antal av de provisoriska tbc-sjukhusen skall kunna utrymmas före höstterminens början. Minst 1,000 patienter kommer att ligga kvar i skollokalerna i höst, om inte annexsjukhusen kommer till stånd.

Utställning av sysselsättningsterapi. De senaste rönen i amerikansk sysselsättningsterapi redovisades på en liten bildutställning, som anordnades i Tekniska museet 29 juni—8 juli. Exposén, som kompletterats med efter engelska och amerikanska förebilder tillverkade särskilda redskap för partiellt arbetsföra och psykiska invalida, ville visa hur långt denna form för sjukvård hunnit i Förenta staterna och över huvud stimulera liknande verksamhet i Sverige.

Initiativet till utställningen hade tagits av bl. a. medicinalstyrelsen, Röda korset, vanförestalten, svenska sjuksköterskeföreningen och den statliga kommittén för partiellt arbetsföra. Prins Carl är hedersordförande i utställningskommittén och som verkställande ordförande fungerar grevinnan Estelle Bernadotte, som redan tidigare varit aktiv när det gällt att i Sverige sprida närmare kännedom om sysselsättningsterapiens humanitära program och syften.

Viggbyholmsskolans Tekniska Gymnasielinje

Sveriges enda tekniska internatskola

3-årig kurs med ingenjörsutbildning i tre fack. Inträdesfordringar: Realexamen eller motsvarande kunskaper.

Koncentrerade studier

Goda lärarkrafter

Personlig handledning

Inspektor: Civiling. Tore Lundström, överassistent vid Statens Maskinprovvningsanstalt.

Prospekt genom Rektor Per Sundberg, Viggbyholm. Tel. 50 o. 635

Verksamhetsberättelse för De Lungsjukas Riksförbunds senaste verksamhetsår föreligger nu

16 nya organisationer under året. — Fortsatta socialvårdskonferenser. — Ökat studiearbete. — Givande socialvårdskurs

Verksamhetsberättelsen för De Lungsjukas Riksförbund för verksamhetsåret 1 april 1944—31 mars 1945 föreligger nu.

Av densamma framgår bl. a., att till Förbundet voro den 31 mars 1945 anslutna 98 organisationer, varav 49 konvalescentföreningar och centralorganisationer och 49 patientföreningar.

Antalet anslutna organisationer var den 31 mars 1944 82, varför detsamma under verksamhetsåret ökat med 16. Nyttillkomna äro tre centralorganisationer, nämligen Malmöhus Läns Lungsjukas Centralorganisation, Västerbottens Lungsjukas Centralförening och Västernorrlands Lungsjukas Centralförening samt 14 konvalescentföreningar och en patientförening men samtidigt ha genom bildandet av Stockholms Läns Lungsjukas Konvalescentförening föreningarna Sako i Sundbyberg och Sigtunaortens Konvalescentförening uppgått som sektioner i länsföreningen för Stockholms län och upphört att existera som självständiga konvalescentföreningar. De nyttillkomna lokalföreningarna äro — utom ovannämnda Stockholms Läns Lungsjukas Konvalescentförening — följande: Konvalescentföreningen för Tbc-lungsjuka i Eslöv med omnejd, Söderhamns Konvalescentförening, Gävle Konvalescentförening, Älvsbyns Konvalescentförening, Norra Angermanlands Konvalescentförening, Örnsköldsvik, Kiruna Konvalescentförening, Jämtlands Läns Konvalescentförening, Östersund, Nybro Konvalescentförening för lungsjuka, Norra Älvsborgs Konvalescentförening, Vänersborg, Kalixbygdens Konvalescentförening, Råneåbygdens Konvalescentförening, De Lungsjukas Förening i Östergötland, Värnamoortens Konvalescentförening för tbc-sjuka samt Lindesbergs Tuberkulosjukstugas Patienters Understödsförening.

Socialvårdskonferenserna.

De länsomfattande socialvårdskonferenser i syfte att intressera landsting, primärkommuner, arbetsgivare, fackföreningar m. fl. för de lungsjukas eftervårdsproblem, vilka togo sin början under verksamhetsåret 1943—1944 ha fortsatt under det nu förflutna verksamhetsåret. Sålunda ha dylika konferenser anordnats i Jönköpings, Västernorrlands, Blekinge och Västmanlands län. Som arrangörer för dessa konferenser ha stått resp. Jönköpingsortens Konvalescentförening för tbc-sjuka, Medelpads Lungsjukas Konvalescentförening, Konvalescentföreningen för tbc-lungsjuka i Blekinge län och Västmanlands Konvalescentförening. Vid konferenserna i Jönköping och Västerås (för Västmanlands län) har landshövdingen i länet medverkat. Dessutom ha i konferenserna i likhet med föregående år deltagit representanter för landsting, stads- och kommunalfullmäktige, länsarbetsnämnder, arbetsgivare, fackföreningar och fattigvårdsstyrelser liksom läkare, dispensärsköterskor m. fl. Vid konferenserna i Jönköping, Karlskrona och Västerås har Förbundet representerats av förbundsordföranden E. Frithiof och vid konferensen i Sundsvall av ledamoten av Förbunds-

styrelsen Sixten Hammarberg, Ljustorp. Sammanlagt ha socialvårdskonferenser nu varit anordnade i elva län.

Utan tvivel ha dessa konferenser haft stor betydelse för Förbundets verksamhet och utveckling. Frånsett att Förbundet genom desamma blivit känt i allt vidare kretsar — framförallt bland myndigheter och socialvårdsmän — och tillvunnit sig ökat förtroende ha konferenserna möjliggjort en intimare kontakt mellan de lungsjuka och de socialvårdande organen och fruktbringande överläggningar om de lungsjukas många olika problem ha kunnat komma till stånd. Som även i föregående verksamhetsberättelse framhölls ha konferenserna dessutom i en del fall givit konkreta resultat i form av åtgärder till de lungsjukas fromma av fattigvårdsstyrelser, landsting och länsarbetsnämnder. Sålunda torde Arbetsmarknadskommissionens beslut om tillsättande av arbetsberedningsassistenter för partiellt arbetsföra vid samtliga länsarbetsnämnder i landet få anses till stor del vara en följd av de önskemål i detta avseende som uttalats vid De Lungsjukas Riksförbunds socialvårdskonferenser.

Idén med anordnandet av offentliga upplysningsmöten med föredrag i tuberkulosfrågor av sanatorieläkaren i resp. län, som lanserades av Skaraborgs Läns Konvalescentförening har under verksamhetsåret fullföljts av andra föreningar. Sålunda har Hallands Läns Förening för Lungtuberkuloskonvalescenter anordnat ett flertal dylika möten inom Hallands län och Upsala Läns Konvalescentförening har anordnat större upplysningsmöten i bl. a. Skutskär, Vattholma och Upsala.

På grund av att Förbundets ordförande och ombudsman under en stor del av verksamhetsåret åtnjutit tjänstledighet på grund av sjukdom ha besök och föredrag hos olika lokalavdelningar icke kunnat äga rum i samma utsträckning som tidigare, men flera av Förbundsstyrelsens medlemmar ha vid olika tillfällen ställt sig till förfogande och representerat Förbundet vid bildandet av nya föreningar o. d.

Socialvårdskursen.

Förbundets andra instruktionskurs i socialvårds- och förbundsfrågor hölls på Bommersviks folkhögskola den 9—16 september. Kursen blev liksom föregående års kurs för såväl deltagare som kursbestyrrelse en intressant och givande vecka. Kursen gav ytterligare belägg för den stora betydelsen för Förbundet och dess medlemmar av dylika instruktionsdagar, av att komma tillsammans för att lära och diskutera i socialvårds- och förbundsfrågor, och säkert är att det 40-tal förbundsmedlemmar, som deltog i kursen, reste hem med många nya uppslag och idéer, inspirerade till nya och friskare tag i förbundsarbetet. En dylik instruktionskurs betyder oerhört mycket för samarbetet de olika föreningarna emellan; man får i större utsträckning än på ett förbunds möte tillfälle att utbyta erfarenheter i föreningsarbetet och i det sociala arbetet. Det är givet att när

det gäller de sociala frågorna räcker en kort vecka inte till för ingående studier, men tack vare att kursbestyrelsen lyckats engagera framstående föreläsare i socialvårdsfrågor fingo deltagarna en god översikt över de problem, som möter föreningarna i det sociala arbetet. På så sätt fyllde kursen på ett utmärkt sätt sin uppgift att vara ett led i arbetet att utbilda därtill lämpliga medlemmar i socialt arbete och i föreningsarbete så att därigenom inom Förbundet skapas en kader av funktionärer och i socialvårdsfrågor initierade medlemmar. Meningen är inte heller att deltagarna skola behålla vad de lärt för sig själva; genom studiecirklar i resp. lokalavdelningar skall kursens lärdomar föras vidare till övriga medlemmar.

Kursens ledare var ombudsman Rud. Zetterlund, Göteborg. Fattigvårdsdirektör Otto Wangson föreläste om socialvården i Sverige och dess olika grenar. Sekreterare Per Bruswitz i Pensionsstyrelsen talade om folkpensioneringen och socialvårdssyssloman Einar Lind, Göteborg om fattigvården och om praktiskt socialarbete. Sekreteraren i Sv. Nationalföreningen mot tuberkulos, dr. John Lundquist, redogjorde för tuberkuloslagen och tuberkulosbekämpandet i Sverige och blindvårdskonsulent Karl Montan talade om de partiellt arbetsföras problem. Ordf. i Kalmar Konvalescentförening Carl Hellström inledde en diskussion om de av Förbundet anordnade socialvårdskonferenserna och sista dagen ägnades åt en översiktsdebatt. Samtliga föreläsningar följdes av livliga diskussioner, och kursdeltagarna hade även tillfälle att framställa frågor till föreläsarna.

Studiearbetet var även föremål för överläggningar. Inledare i detta ämne var sekreteraren i A. B. F., H. Heffler. I övrigt medverkade Förbundets egna krafter. Sålunda talade Rud. Zetterlund, Göteborg, om ordförandens och sekreterarens uppgifter, förbundskassör E. Hiller om kassörens uppgifter och Carl Hellström, Kalmar om Förbundets organisation.

Kursbestyrelsen bestod av Rud. Zetterlund, Göteborg, Carl Hellström, Kalmar, E. Hiller, Stockholm, och J. Sandrén, Stockholm.

Kostnaderna för kursen, resor till densamma samt uppehälle för deltagarna bestredos helt av Förbundet. Kostnaderna uppgingo till kr. 5,520:03 eller per deltagare 138 kr. mot 156 kr. per deltagare föregående år.

Motion i Riksdagen.

Riksdagsman Sigfrid Jonsson, som är medlem i De Lungsjukas Riksförbund (v. ordf. i Östersunds-föreningen) har på sociala utskottets initiativ vid 1945 års riksdag väckt motion om rätt för lungsjuk att efter genomgången sjukhusvistelse och konvalescenstid, som varat i sammanlagt minst ett år, erhålla restitution å krono- och kommunalutskylder, som åligger vederbörande före de tre senaste skatteåren före sjukdomens inträdande.

Representation i kommittéer och utredningar.

Förbundet har under verksamhetsåret varit representerat i en del kommunala kommittéer och offentliga utredningar. Sålunda har i den kommitté för utredning av tuberkuloseftervårdsfrågan i Stockholm, vilken tillsatts av stadskollegiet, förbundsordföranden varit tillkallad som sakkunnig. Ombudsman Frithiof har även invalts som ledamot av den delegation för partiellt arbetsföra, vilken tillsatts av arbetsnämnden i Stockholm och som har att vara rådgivande organ åt arbetsberedningskontoret.

I den kommitté för arbetsberedning åt partiellt arbetsföra i Upsala, som tillsatts av Upsala stad, har placerats en representant för Upsala Läns Konvalescentförening, och i den kommitté för utredning av eftervårdsfrågan i Norrbottens län, vilken tillsatts av länets landsting, är Norrbottens Lungsjukas Centralförening representerad genom Gerhard Carlsson, Piteå.

Göteborgs Lungsjukas Centralförening är genom Rud. Zetterlund representerad i den kommitté för utredning av de partiellt arbetsföras problem, som tillsatts av Göteborgs stadsfullmäktige. Zetterlund är även tillkallad som ledamot i den rådgivande delegation åt arbetsberedningen för partiellt arbetsföra, som tillsatts av länsarbetsnämnden i Göteborgs och Bohus län.

Remissyttrande.

Från Förbundet har från Socialvårdskommittén inforrats yttrande över Socialvårdskommitténs utredning och förslag angående lag om allmän sjukförsäkring. Detta yttrande har utarbetats av sociala utskottet.

Studieverksamheten.

Under det gångna verksamhetsåret har studiearbetet inom Förbundets lokalavdelningar bedrivits i ökad utsträckning och efter samma linjer som tidigare. Antalet studiecirklar har varit 74 med 991 deltagare mot 62 med 752 deltagare under nästföregående verksamhetsår. Även de enskilda studierna ha ökat betydligt. Antalet har ökat från 603 under verksamhetsåret 1943—1944 till 711 under föregående verksamhetsår.

Under året har en folkhögskolekurs med 70 deltagare varit anordnad vid Målilla sanatorium. Kursen har upptagit följande ämnen: "Varför fingo vi uppleva det andra världskriget", "Svenska språket i tal och skrift", "Sociala och ekonomiska efterkrigsproblem", "Svensk nationell diktning", "Medborgarkunskap och socialvård" och "Svenskt land och folk".

Samarbete med andra organisationer.

Förbundet har i Samarbetskommittén för Partiellt Arbetsföra fortsatt sitt samarbete med de blindas, de dövas och de vanföras riksorganisationer. Till samarbetskommittén har nu även Svenska Dövstumförbundet anslutit sig. Förbundets representanter i kommittén ha varit Förbundets ordförande E. Frithiof samt Förbundets sekreterare J. Sandrén. Frithiof har även fungerat som samarbetskommitténs ordförande.

Samarbetskommittén har tillsammans med Brevskolan utgivit en brevkurs med titeln "De partiellt arbetsföras problem". Den riktar sig förutom till den medborgargrupp den närmast berör även till socialarbetare av olika slag, främst arbetsförmedlings- och fattigvårdstjänstemän.

Kursen, som är författad av konsulent Karl Montan, omfattar två studiebrev sammanbundna i ett häfte (52 sidor). Den bygger på en verdandskrift av samme författare "De partiellt arbetsföra och produktionen", som studeras jämsides med studiebreven.

Förbindelserna med de lungsjukas organisationer i Danmark, Finland och Norge har på grund av kriget helt eller delvis varit avbrutna. Det är emellertid vår förhoppning att sedan normala förhållanden i dessa länder åter inträtt samarbetet med broderländernas lungsjuka skall intensifieras och fördjupas.

Funderingar kring de lungsjukas problem

Han kanske är en grabb som just fyllt tjugofyra. För exemplets skull kan vi anta detta. Låt oss också anta att han hyr ett rum på Söder, rummen är i allmänhet någon tia billigare där.

Rummet han hyr är grått och trist och enda sättet att få in sol i det är att stå nere på gatan och kasta in solkatter med fickspegeln han vann på Gröna Lund för många år sen. Men det är ett billigt rum. Det är huvudsaken. Förresten gör det ingenting hur rummet ser ut. Han är glad så länge han får bo kvar. En vacker dag blir han naturligtvis upptäckt, sådant har hänt honom förr. Hotet att bli upptäckt hänger alltid över honom. Det sliter. Han är tjugofyra år fast ibland känner han sig trött för åtskilligt mer. Teoretiskt sett är han minst ett par tusen vid det här laget.

Man blir uppsagd med många omsorgsfullt inlindade svepskäl.

Han gör sig inga överdrivna förhoppningar. En vacker dag är det hänt, det vet han. Han skall bli uppsagd med många omsorgsfullt inlindade svepskäl och sockergarnerade ursäkter. Och så blir det att långa ner finkostymen och vaxdukspåsen med toalettrunkerna och boken om friluftsliv (som han fick i gymnastikpremium i skolan) och albumet med amatörkorterna och de andra spillrorna från en sönderslagen existen i unicaväskan och börja jakten efter ett nytt rum, en ny hållplats på den långa resan utan mål.

Fast på sista tiden har han klarat sig ganska länge utan att behöva flytta. Han har lärt sig tekniken. Allt, i varje fall det mesta, hänger på att kunna inbilla hyresvärden att man har ett jobb. Att sticka iväg punktligt från rummet varje morgon med lagom mycket brådska i rörelserna. Och att drypa in en dos arbetsförväntan i blicken om man råkar möta någon i farstun på vägen ut.

Han slår in på en sidgata, där ligger ett kafé som serverar grötfrukost billigt. Det är ett bra fik med dagliga tidningar och det är ingen som säger något om han sitter där och hänger några timmar. På förmiddagarna är det ändå gott om bord och det gäller ju att dra ut på tiden, biblioteket öppnar inte förrän om ett par timmar.

Det där med biblioteket har han inte haft kläm på så länge. Han lärde knepet av en kamrat, en gammal kompis från den första sanatorietiden. Dessförinnan brukade han sitta i Centralstationens väntsal. Men biblioteket är bättre. Mycket varmare. Särskilt mitt i vintern då det gärna drar i väntsalen, där de stora svängdörrarna sällan är stilla. Han föredrar sällskapsrum med trösklar. Biblioteket är tidernas.

När våren kommer sker en stor förändring i hans liv. Han kan börja sitta ute. Med tiden har han fått sina favorittillhåll, vrår och bänkar i stans parker som han gillar särskilt bra. Han känner sig som en miljonär med många sommarnöjen, det är bara att välja.

Det är vackert i stans parker. Han älskar dem och han tycker de blir vackrare för varje år. I en tidning på kafét har han läst att stan årligen lägger ner fem och en halv miljon kronor på sina parker och planteringar. Det är myc-

ket pengar men stan får valuta för dem. Han gillar stadsträdgårdsmästarn högt och rent, det är en karl som både vill och vågar. Man skulle ha litet av den mannens mod och framåtanda, av hans friska djärvhet, inom en del andra av de statliga och kommunala institutionerna.

Nu försöker han tänka logiskt och klart och han vill framför allt inte vara orättvis. Men han kan inte låta bli att göra vissa jämförelser mellan vad stan får ut i effekt för en del av sina olika utgifter. Han tänker på sig själv och sina kamrater, sina sjuka kamrater. Det ligger närmast till hands att ta hans eget tall.

För fyra år sen hade han ett bra jobb som packare i en engrosfirma. Så blev han sjuk. Lungtuberkulos. Han låg tretton månader på sanatorium och efter utskrivningen två månader på ett av stans konvalescenthem. Han fick bra vård och den är han tacksam för, att han inte blev fullt frisk och arbetsför igen är något som han inte kan lasta samhället för. Han vet att han kostade stan mycket pengar under den där tiden, han kostar fortfarande pengar för han står utan egna existensmöjligheter och har sin invalidpension och sitt kommunalunderstöd. Ekonomiskt sett reder han sig skapligt. Men pengar är faktiskt inte allt; bra mycket men inte riktigt allt.

Bacillskräcken sitter djupt rotad.

Hur punktligt han än betalar sin hyra löper han i alla fall risk att bli uppsagd. Den gamla folkskräcken för tuberkulos sitter djupt rotad och han har ibland funderat över varför man inte tar radion till hjälp i en upplysningskampanj på den punkten. Det är inte bara de sjuka som skulle vinna på en sådan upplysningsverksamhet. Den skulle också sopa bort många onödiga farhågor bland de friska och göra klart för dem att det är från de oupptäckta sjuka som den verkliga faran hotar. Fast om en sådan propaganda kunde hjälpa de sjuka så borde det egentligen vara skäl nog.

Han är inte stark nog att stå rycken för en hel dags lättare arbete och efter vad läkaren sagt kan han knappast räkna med att någonsin bli det. Men han skulle mycket väl kunna sköta en halvtidstjänst, det är han för sin del övertygad om — och han skulle bra gärna vilja försöka. När han hade lämnat konvalescenthemmet försökte han också få ett sådant jobb. Han kunde lika gärna ha börjat gräva efter guld i Kungsträdgården, ja, ibland sade han sig med en viss galghumor att ett sådant försök kanske skulle bjuda bättre chanser. Han sökte ett halvtidsjobb i kommunala verk-

Han är kanske en grabb, som just fyllt 24.

Det där med biblioteket . . .

och inrättningar, statliga med för den delen, han var villig att ta vad som helst som inte översteg hans krafter, och när det slog slint försökte han få arbete hos någon privat arbetsgivare. Det gick lika dåligt. Fast det förvånade honom mindre för han sade sig själv att man knappast kan begära att den enskilde med sina begränsade resurser skall tillämpa generösare anställningspolitik än stat och kommun.

Vaktmästartjänster kan skötas av partiellt arbetsföra.

Varför, frågar han sig, kan inte de kommunala verken och inrättningarna åläggas anställa partiellt arbetsföra till ett antal som står i en viss relation till vederbörande institutions totala antal anställda. Han tänker på stans många vaktmästartjänster — för att bara ta ett exempel — som en hel del utan olägenhet skulle kunna skötas av partiellt arbetsföra med halvtidstjänst. Nu sitter många med brottarfysik och sprinterspänst och tar emot paraplyer i museivestibulerna och atleter anmäla besökare i kanslikorridorerna. Det är inte utan en smula bitterhet han tänker på att när de många kristidskommissionerna växte upp som svampar ur jorden under det stora krigets första år, så höjdes inte en enda röst för att man inom dessa organisationer skulle bereda plats även för en del partiellt arbetsföra. Vilket ypperligt tillfälle hade inte detta varit att pröva ett försök med de partiellt arbetsföra, vilka experimentstationer erbjöd inte dessa tillfälliga inrättningar just för något sådant?

Han missunnar inte någon människa hennes arbete. Men han tror, har alltid trott och kommer alltid att tro, att ordnar vi det rätt i samhället så kommer där också att finnas fullt upp med att göra för alla som vill och kan arbeta och där kommer även att finnas möjlighet till arbetsinsats för dem som oförskyllt fått sin arbetskapacitet förminskad. Till sist skall vi alla behöva varandra.

Och skulle det inte kunna tänkas, han tror i varje fall på möjligheten, att man genom ett krafttag intresserade även de privata arbetsgivarna för ett anställande av de partiellt arbetsföra? Varför kan man inte tänka sig att enskilda arbetsgivare i den mån de anställde partiellt arbetsföra beviljades vissa skatterabatter? Det vore väl inte alldeles omöjligt att finna en beräkningsgrund härför, kanske skulle den kunna baseras på förhållandet mellan företagets totala antal arbetstimmar och arbetstimmarerna för de inom vederbörande företag anställda partiellt arbetsföra. Finansminister Wigfors kan vara lugn, han skulle nog ändå få sitt. Kanske

till och med litet mera. Varje medborgare som länkas in i produktionen är en vinning för landet.

Han har läst Tuberkuloskommitténs betänkande som avgavs i våras. Han har all aktning både för den goda vilja och det trägna arbete, som skymtar bakom utredningen. Men han börjar bli skeptisk inför alla dessa utredningar och kommittésittningar. Vad han skulle vilja se är en smula djärvhet, en smula framåtanda.

Betänkandet talar om ett tuberkulosråd, om en omorganisation av vissa konvalescenthem, om en lantgård och åtskilligt annat. Det låter bra, blir kanske också bra — när det blir färdigt. När det blir färdigt. Det är bara det: när blir det färdigt?

Utbilda lungsjuka till terapeuter!

Man talar om att utbilda arbetsledare för yrkesträning och sysselsättning vid tuberkulosjukhus och konvalescenthem och tuberkuloskommittén föreslår att sjukhusdirektionen skall utreda denna fråga och framlägga sina förslag. Gott och väl. Men bättre hade varit om kommittén hade föreslagit att man genast skall utvälja tio lungsjuka och utbilda dem till arbetsledare för ovanstående ändamål. Varför inte låta tio lungsjuka, ja, ännu hellre tjugo för den delen, genomgå en lämplig form av utbildning till exempel på Steneby. Ledningen för Stenebyskolorna skulle säkert vara intresserad av att utarbeta ett lämpligt program för en sådan kurs.

Ingen vet hur försöket skulle utfalla. Men hur många utredningar man än verkställer i hur många kommittéer som helst så kan man ändock aldrig få svar på den frågan. Det kan bara praktiken lämna. Vad stan skulle riskera i penningar på ett sådant försök är en bråkdel av vad tuberkulosvården för närvarande kostar den.

Hösten 1944 gav Kooperativas Förlag ut en liten broschyr, som hette "Sysselsättningsterapi på sjukhus och vårdanstalter". Den var på Medicinalstyrelsens uppdrag utarbetad av Erland Borglund, rektor vid Steneby, och Sigrid Höjer. Det var ett bra initiativ, som borde följas av en liknande skrift om studiearbete under sjukdom och konvalescens. En sådan

(Forts. å sid. 30)

Jean kan börja sitta ute . . .

Gösta Rybrant:

Månadens bokpaket

Det dröjde innan Somerset Maughams namn fick den riktigt "fina" litterära klangen i svenska öron. Trots att han skrivit en så erkänt bra bok som "Månen och silverslanten" ("The moon and the sixpence") föredrog man att kalla honom "fäsör", ett slags litteraturhantverkare alltså, men ibland hade man en känsla av att man inte ville tala om honom bara för att man inte riktigt visste hur man skulle uttala hans namn. (Det uttalas "Måm".)

Nu är han sjuttio år gammal och nu är det litet mindre motigt. Man talade respektfullt om "Människans slaveri", som kom ut för något år sedan, och i år talar man lika respektfullt om "Den vassa eggen", den senaste. Det har man också all anledning att göra. "Den vassa eggen" är beundransvärt skickligt koncipierad. Skenbart är den en självbiografi och den fiktionen upprätthålles med orygglig konsekvens och oerhört teknisk överlägsenhet hela vägen. Hur mycket som verkligen är självbiografiskt är naturligtvis svårt att säga, men i själva verket torde det inskränka sig till att författaren uppträder som "jag"-person i sitt riktiga namn.

"Den vassa eggen", (The razors edge) är ett citat ur de gamla Upanishaderna, indiernas mer än 2 000-åriga vishetskrifter. De säger: "Den vassa eggen av en rakkniv är svår att överskrida; på samma sätt säga de vise att frälsningens väg är svår". Den som försöker sig på denna svåra väg (och utan att öda något grubbel på den överraskande upplysningen att man hade rakknivar på Buddhas tid) är en ung amerikansk flygare vid namn Larry, som frivilligt avstår från denna världens goda för att i stället söka Sanningen. Det är ett förtjusande charmörporträtt Maugham tecknar av denne unge man, men fullt så svår som över en rakknivsegg blir inte vägen till frälsningen. Författaren gör det litet för lätt för honom. Det kostar Larry inga som helst ansträngningar att avstå från de sköna kvinnor som omsvärmar honom eller från de pengar som arbetsfritt dalar ner på honom i en myckenhet som åtminstone i svensk valuta förefaller rätt ymnig. Upanishadernas författare menade väl att det var självövertvinnelsen som gjorde vägen så svår. Den unge Larry behöver inte utkämpa någon brottning med sina naturliga drifter för att beträda eggen. Han traskar rakt in i den indiska mystiken med ett oberört och vänligt leende på läpparna.

Nå, den mystik som Larry hamnar i är kanske inte så förskräckligt indisk. Maugham har visserligen rest flitigt i Östern men det är nog inte så mycket där han har insupit upanishadernas visdom. Den är nämligen just nu högsta litterära modet i U. S. A. Det finns en Hollywood-mysticism i kretsarna kring Aldous Huxley som säkert givit Maugham den avgörande lidnerska knäppen. Larrys religionsgrubbel är

egentligen rätt naivt och hans väg till Sanningen påminner starkt om de löften om ett rent och osjälviskt liv i mänsklighetens tjänst som varje tänkande gymnasist avlägger under en viss period av sitt liv. När Larry kommer tillbaka från sina mahatmor och fakirer har han t. o. m. lärt sig utföra enklare underverk. Det länder Maugham till ovanskelig heder att man ändå inte hyser den minsta fruktan för att den unge mannen skall återvända till Amerika som någon sorts gentlemannafakir med migränlidande dollarprinsessor antichambrerande i det eleganta väntrummet vid Broadway.

Det här låter inte särskilt respektfullt, det medges, men en god bok, vad är det om inte en bok som lockar till reflexioner och fortsatt funderande? Det gör "Den vassa eggen" i ovanligt hög grad. Och då har vi ändå inte sagt ett ord om det festliga, rikt facetterade porträttgalleriet för övrigt. Där finns figurer så levande att man tycker sig ha känt dem utan och innan i flera år när man äntligen, med stor motvilja, lägger ifrån sig boken.

*

En annan gentlemannafakir möter man i Olle Hedbergs "Karsten Kirsewetter". De tre böckerna i serien ("Grop åt andra", "Mota Olle i grind" och "Stopp, tänk på något annat!") har nu samlats i en enda volym och det är en god idé. Karsten Kirsewetter är en typ som kommer att leva i svensk litteratur som ett sällsynt levande porträtt av en svensk yngling, en vår tids Martin Birk.

Vad finns det då av gentlemannafakir hos Karsten? Ja, jämförelserna med Larry i Maughams bok skall naturligtvis inte dras för hårt, det blir ju ändå bara en lek med ord. Men det är lustigt att se hur en charmörs utveckling till karaktär och mognad beskrives av en franskt påverkad engelsman och en franskt påverkad svensk. Den unge överstelöjtnantssonen Karsten Kirsewetter är rikt utrustad med charm, kvickhet och intelligens, ett typiskt barn av sin andliga fader, som ju besitter dessa egenskaper i ovanligt benådadt mått. När Karsten får sin knäpp är det en kvinna som ger honom den, en illusionsfri, litet "hårdkokt" modern flicktyp, som ryggar tillbaka för kärleken därför att hon är skilsmässobarn och lärt sig tvivla på äktenskapet. Det är när hon bryter med Karsten som han blir gentlemannafakir på ungefär samma gymnasiala sätt som Larry i "Den vassa eggen". Han avlägger kyskhetslöfte och vägrar att sova annat än på golvet, dels som penitens för begångna synder, dels för att "lära kroppen veta hut", vilket är en av asksens uppgifter, uttryckt på ett litet mindre högtidligt språk än upanishadernas. Det går bra till slut, det är så gott virke i honom. Han får tillbaka sin Sonja och han blir en riktigt

karl och en god människa, vilket tyvärr inte alltid är samma sak i svenskt språkbruk. I sista kapitlet föder Sonja honom en son och i den överväldigande tacksamheten mänger sig plötsligt ett ord: förlåt. "Förlåt! Ingen vet, vad ens barn skall gå till mötes. Förlåt, O, förlåt! Vi menade väl. Förlåt oss! — Och då han tänkte detta förlåt fick han tårar i ögonen." Boken, som slutar så, skrevs som vi vet under Den Stora Nedbusningens tid.

Men vad betyder handlingen, det som sker, i en bok av Olle Hedberg? Det är det som sägs, och hur det sägs, som är allt i denne utomordentligt rikt utrustade författares produktion. Det flödar spirituella, kloka och originella tankar över sidorna. Man har beskyllt honom för att vara cyniker och illusionslös. Men en författare som så stridbart engagerar sig i kampen för kultur och humanitet kan åtminstone inte vara fri från illusionen att det lönar sig att strida, och vad betyder då i själva verket alla andra illusioner?

*

Som månadens detektivroman väljer vi utan större tvekan Dorothy Sayers "En sky av vittnen". Det är visserligen en rätt gammal årgång, men den är god. Det är i denna bok Peter Wimseys äldre bror, hertigen av Denver, anklagas för mord och, pär av England som han är, rannsakas av själva Överhuset. Om öppnandet av detta pompösa medeltidsskådespel berättar Dorothy Sayers:

"Införandet av underdomstolens protokoll och överlämnandet av detsamma blev en lång tirad, som började med Georg V av Guds nåde, apostroferade samtliga domare vid Old Bailey, nämnde Londons Lord Mayor, Recordern och diverse domare och domstolstjänstemän, hoppade tillbaka till Hans Majestät Konungen, irrade omkring i City of London och grevskapet Middlesex, Essex, Kent och Surrey, nämnde vår hädansovne härskare konung Wilhelm IV, gjorde en avkrok in i Lagen om kommunal självstyrelse paragraf 1888, tappade bort sig i en uppräknings av allehanda förräderier, mord, grövre brottmål och mindre förseelser, begångna eller förövade av vem, mot vem och på vad sätt det vara månne samt av alla andra punkter och detaljer rörande samtliga förutnämnda förräderier, mord, grövre brottmål och mindre förseelser, och slutligen, efter att ha räknat upp namnen på samtliga medlemmar i Stora Juryn, triumferande och med plötslig brutal korthet kom fram till själva anklagelsen:

"Hans Majestäts jurymän anmäla härmed under edlig förpliktelse att den högädle och mäktige fursten Gerald Christian Wemsey, Vicomte St George, hertig av Denver, pär av Förnade Kungariket Storbritannien och Irland, den trettonde dagen i oktober anno domini nittonhundra tjugu i Riddlesdales församling i grevskapet Yorkshire mördade och avdaga tog Denis Cathcart."

Detta är Dorothy Sayers när hon är som bäst, och sedan spelar det mindre roll att själva intrigen i den här boken inte har någon riktig knorr på svansen.

I bokpaketet packade vi alltså:

Somerset Maugham: "Den vassa eggen". Bonniers, pris 9:50.

Olle Hedberg: "Karsten Kirsewetter." Norstedt, pris 12:—.

Dorothy Sayers: "En sky av vittnen." Bonniers, pris 7:50.

Gerhard Venzer: Bakteriernas besegrare. Förlag: Europa Edition — Stockholm. Pris Kr. 7:50.

"En regnig vårkväll den 24 mars 1882 samlades medlemmarna i Berlins fysiologiska instituts föreläsningssal. Det viskas och mumlas bland de församlade när Robert Kock, kvällens ende

talare, bestiger föreläsningsspodiet. Man märker tydligt att något ovanligt ligger i luften. Den ännu inte fyrtioårige mannen, som är över medellängd, tämligen bredaxlad men likväl smärt med mörkbrunt hår, kort helskägg, och som bär guldbågade glasögon, vecklar lugnt och sansat upp sitt manuskript. En rad mikroskop med Kocks preparat har ställts på borden. Man skulle ha kunnat höra en knappål falla till golvet, när han lugnt och anspråklöst med välljudande stämma meddelar, att han lyckats upptäcka, att en stavformad klyvsvamp av 1 1/2 till 3 1/2 tusendels millimeters längd och knappt 1/2 tusendels millimeters bredd orsakar tuberkulos" — — —

Ovanstående ögonblicksbild är hämtad ur Gerhard Venzers bok "Bakteriernas Besegrare" och ger i blixtbelysning en av de viktigaste händelserna i den tyske läkaren Robert Kocks världsberömda forskargärning.

Detta är ett av den medicinska läkarevetenskapens största historiska ögonblick. Nyheten gick som en löpeld på ryktets vingar runt hela jorden. Genom Robert Kocks upptäckt hade en fast plattform skapats från vilken kampen mot folkfienden, tuberkulosen, kunde organiseras.

Kocks forskariver daterade sig från den tidigaste barndomen. Det sades under hans pojktid "att ingenting som flyger, kryper eller krälar går säkert för honom." Denna forskariver släppte aldrig sitt grepp om Robert Kock. Med nästan andlös spänning följer man i boken hans arbete att upptäcka, kartlägga och analysera mikroorganismerna. Hela Kocks liv var en enda oavbruten kamp mot den osynliga värld av sjukdomsbakterier som orsakar mänskligheten så stora lidanden. Boken formar sig också till en manifestation över vad som kan åstadkommas, när de bästa krafterna hos en människa kommer till sin fullaste och rikaste utveckling.

Många människor avskräckas inför utsikten att sätta sig in i vetenskaplig forskning, därför att man förutsätter, att detta fordrar en myckenhet av rent fackliga insikter. Om denna framställning av Robert Kocks jättearbete inom den medicinska forskningen måste man dock framhålla att den är populär och lättillgänglig. Materialet är behandlat på sådant sätt, att även de mera fackmässiga avsnitten är lättfattliga och lätt-smälta. Läsaren riskerar heller inte att hela tiden sitta i ett mörkt laboratorium bland provrör och mystiska apparater. Här får man följa vetenskapsmannen på hans många resor i fjärran länder. Blicken för den medicinska vetenskapen vidgas, och man får då och då levande intryck även av Kock som människa och privatman i både ord och bilder.

Sixten Hammarberg.

— ★ —

Skärmbilder av 200,000 togs år 1944. Över 200,000 personer genomgick förra året skärmbildsundersökning vid Nationalföreningens mot tuberkulos skärmbildsbyråer och transportabla anläggningar. Vid av nationalföreningen bekostade gruppundersökningar vid dispensärer har nära 50,000 personer undersökts och över 300,000 kr. har lämnats i bidrag till dispensärverksamhet, tuberkuloshem för barn och Calmettevaccination. Vid skärmbildsbuss har undersökts omkring 50,000 personer i Värmlands, Gävleborgs, Norrbottens och Göteborgs och Bohus län och i Stockholm på arbetsplatser och vid föreningens skärmbildsbyrå omkring 87,000 anställda och platsökande samt flyktingar.

Arvid Brenner:

Sommarbarn

Per drömde något om att han var tillbaka i det andra landet igen och så vaknade han tvärt. Han for upp och såg sig omkring i rummet, som redan var övertänt av sol. Mellan de till hälften fördragna gardinerna lyste den stora ekens skälvande lövmassor, ett spel i grönt av snabba små skuggor och ljusglimtar, i sängen vid andra väggen låg Ragnar och sov, på avstånd hördes det elektriska tågets vissling. Ja, han var ännu kvar! Ett ögonblick genomförs han av en svindlande lyckokänsla — häftigare och vildare än någonsin under de två månader av liv, som låg bakom honom. Men så mindes han, att det var resdag i dag. Han mindes att han legat vaken en stor del av natten och hört klockor slå och räknat minuterna, inte för att få dem att gå utan för att hålla fast dem.

Ragnar lyfte huvudet från kudden, gäspade och flög upp ur sängen. Han visslade, medan han snabbt tog på sig skjorta och byxor. För hans del var sommaren ännu inte slut, han hade ett par veckor kvar till plugget, det fanns ingenting att sörja över. Per skulle fara bort igen, än sen, han hade andra och trevligare kamrater än Per.

Per tog på sig sin reskostym, eller bästa kostym, vad man nu skulle kalla den. I det andra landet hade han inte tänkt på att den var märkvärdig på något vis, där gick alla människor klädda lite hur som helst. Men nu visste han, att den såg löjlig och hemmagjord ut. Den var omsydd av pappas gamla kostym, det var ont om tyg i det andra landet. Han tyckte det satt kvar en främmande, från lukt i den, som inte gått ur i kemiska tvätten. Hans rörelser blev olika genast han kommit in i kostymen, stela, aviga, lill-gamla. Under sommaren hade han varit en tolvårig pojke, nu såg han ut som en komiskt allvarlig liten herre. Man

märkte att hans näsa var rätt stor. Han hade glasögon, uggelögon.

Moster Gertrud såg det vid frukosten. Hon sa lite hastigt: — Inte behöver du klä dig resklädd redan nu — det är långt till kvällen än. Byt sen så kan ni fara ut och ro och bada som vanligt några timmar.

Det var en del vänlig omtanke i orden men också något annat. Nu ser han ut precis som när han kom, tänkte hon, med något sjukt över sig. Under sommaren hade hon tyckt nästan bra om honom, då hade han inte haft det där beklämmande trötta i ögonen. Moster Gertruds egna ögon var ljusa och glittrande. Hon ville helst tycka om alla människor. Ta av dig den där otäcka kostymen, Per lilla, så får jag tycka om dig i dag också. Sen behöver jag ju inte tänka på dig längre. För varför skulle man gå och tänka på ett främmande barn, som varken var utsatt för svält eller miss-handel?

Per klädde om sig, men det hjälpte inte något vidare. Lyckokänslan från morgonen var försvunnen — han visste, att det inte gick att få ut något ur några sista timmar, de överskuggades av det som skulle komma.

Han sa nästan ingenting, när han och Ragnar rodde ut till en av de små holmarna på fjärden. Han bad bara att få ro och rodde tyst med långa, lugna årtag, som han lärt sig under sommaren. På holmen var det många pojkar, kamrater till Ragnar. Per hade också varit kamrat med dem, någorlunda, fast han ju haft besvär att dölja hur klen simmare han var. Nu fick han inte fram ett ord. Pojkarna simmade, dök, klättrade i klipporna. En gång mötte han Ragnars blick och såg ett egendomligt uttryck i hans ansikte — kanske hade han sett det tidigare men inte märkt

det riktigt, det var något som var svårt att ta fasta på, kanske bara en glimt av irriterad kritik. Dunkelt anade han, hur det förhöll sig: att detta på sätt och vis var en befrielsens dag för Ragnar, att han gladdes åt att slippa sin besvärliga sommarplikt att sällskapa med kusinen från utlandet.

Per satt där på klippan och blev alltmera medveten om sin avskildhet. Den brände som en skam, men samtidigt kröp han allt djupare in i den, höljde sig martyraktigt i den, tills han var alldeles gömd i den och bara hade ett litet titthål kvar: tillräckligt för att kunna se hur de andra levde. Jag är annorlunda än de, tänkte han, allting är annorlunda för mig, jag kommer aldrig att bli som de. Han är allt ganska underlig, hade moster Gertrud sagt en kväll på verandan till någon vem det nu var, och han hade stannat i skuggan av syrenbuskarna och lyssnat. Men Cecilia är ju också lite egen — så tyst och enstörig. Och så det att han är utlänning till hälften, det märks.

Han hade lyckats glömma det ibland under sommaren, men det dök upp ständigt på nytt. Moster Gertrud tänkte det säkert igen, då de satt på verandan de sista timmarna före avresan. Han kände hennes blick då och då, medan hon fyllde ut väntan med sitt glada prat. Genom den öppna dörren hörde han moraklockan ticka i salen — tick-tack, tick-tack mättes minuterna ut, droppade minuterna en efter en ur nuet ner i det förgångna. Nu håller jag fast en, tänkte han — nu håller jag den hårt, hårt — men den droppade som alla de andra. Han hängde över räcket och såg på slätten, som skymtade fram mellan ekarnas prasslande lövverk — grön och öppen ändå bort till horisontens mörktaggiga skogsrand, med lummiga trädgårdar och röda och vita och gula villor. Söderut blänkte vattnet. Det dröjer ett år innan jag får sitta i båten igen, tänkte han. Han såg in lukten av solvarmt trä, av grönska, av kaprifol. Men sen kommer minuterna att bli långa, tänkte han — då han var tillbaka i det andra landet igen och hade ett papper gömt någonstans, där han skrivit upp alla dagarna tills nästa sommar i en lång sifferrad och strök ett litet streck över varje dag som gick. Då ensamheten slöt sig om dem igen, om honom och hans mor, där de levde som på en liten ö för sig själva i den främmande staden — den ändlöst stora, dånande staden, där luften var dimmig av röken från de otaliga fabrikskorstenarna och ens fingrar blev svarta av sot vad man än rörde vid. Fabriksvisslorna tjöt, godstågen växlade, det fanns inga träd, mamma stängde fönstren, tvättade gardinerna, låtsade att hon inte gråtit, berättade i skymningen om sin barndom.

— Och så synd, sa moster Gertrud och vände sitt livliga ansikte mot pappa, att du inte fått någon riktig semester i år.

För pappa hade bara varit här några dagar i samband med en affärsresa.

— Hos oss, sa pappa med sin främmande brytning, har vi inte tid till något annat än arbete. — Hans mörka, stela ansikte blev ännu stelare, de lätt blodsprängda ögonen såg blint och glädjelöst ut i ekbackens grönska. Han sa alltid "hos oss". Hos oss får vi bara göra vår plikt. Hos oss måste vi spara. Hos oss har vi varken råd eller tid till något roligt. Det hade något hotfullt och hätskt, detta "hos oss", det riktade sig fientligt mot de andra omkring honom. Men jag hör hit, tänkte Per, jag hör hit, varför säger moster Gertrud att jag inte hör hit...

— Men Per har verkligen haft nytta av sommaren, det syns, sa moster Gertrud.

— Ja, han har blivit så brun, sa mamma ängsligt tacksamt.

Han skämdes på något vis för hennes ängsliga ton. Hon vände sina ljusblå ögon mot honom, såg någonting, förstod någonting, men kunde ingenting ändra.

— Vart har Ragnar tagit vägen? sa moster Gertrud. Ragnar! ropade hon.

Men Ragnar var borta. Per hängde över räcket, ensam med de vuxna. Klockan i salen tickade.

— Är det inte tid att bryta upp nu? sa mamma.

— Ja, vi får på inga villkor komma för sent, sa pappa.

— Nej, ännu är det god tid.

Men minuterna gick och snart satt de på tåget in till stan, i den öppna vagnen, där de rödrandiga gardinerna flaxade och smällde i draget. Moster Gertrud och Ragnar följde med. Nu fick Ragnar i alla fall något roligt genom Per: det var lite spännande att följa av på stationen och se vagnarna, som gick till ett annat land.

Runt om på perrongen talades redan det främmande språket. Visarna på urtavlan flyttade sig med små ryck — tolv minuter, elva minuter. Pappa gick av och an och sa ingenting, mamma var blek under floret och blinkade med ögonen.

— Kära Cissi... sa moster Gertrud, och en flyktig aning om andras liv gled som en skugga över hennes lyckliga ansikte.

Per hade fått choklad och veckotidningar, han stod med alltsammans i händerna, fruset allvarlig, uggleögd. Ragnar tittade in i kupén, tittade sig runt omkring med pigga ögon. Han kände en smula avund mot Per, som fick resa så långt.

Konduktören ropade sitt tag plats, och det blev trängsel i korridoren. Per kom inte fram till ett fönster förrän tåget redan satt sig i rörelse.

— Nästa sommar! ropade moster Gertrud glatt, och hon och Ragnar viftade med näsdukarna. Det sista han såg var de blå blommorna på hennes hatt.

Tåget for över en gata, där människor och fordon stod och väntade vid nerfällda bommar. En vit ångare stävade ut över vattnet, med en svärm av skriande måsar efter sig. På andra stranden stod en tegelbyggnad varmröd i solnedgången med ljust lågande fönster. Sen kom en tunnel. Någon drog upp fönstret. Mamma torkade sig i ögonen och sträckte ut handen på sitt lite hjälplösa sätt.

— Per... sa hon.

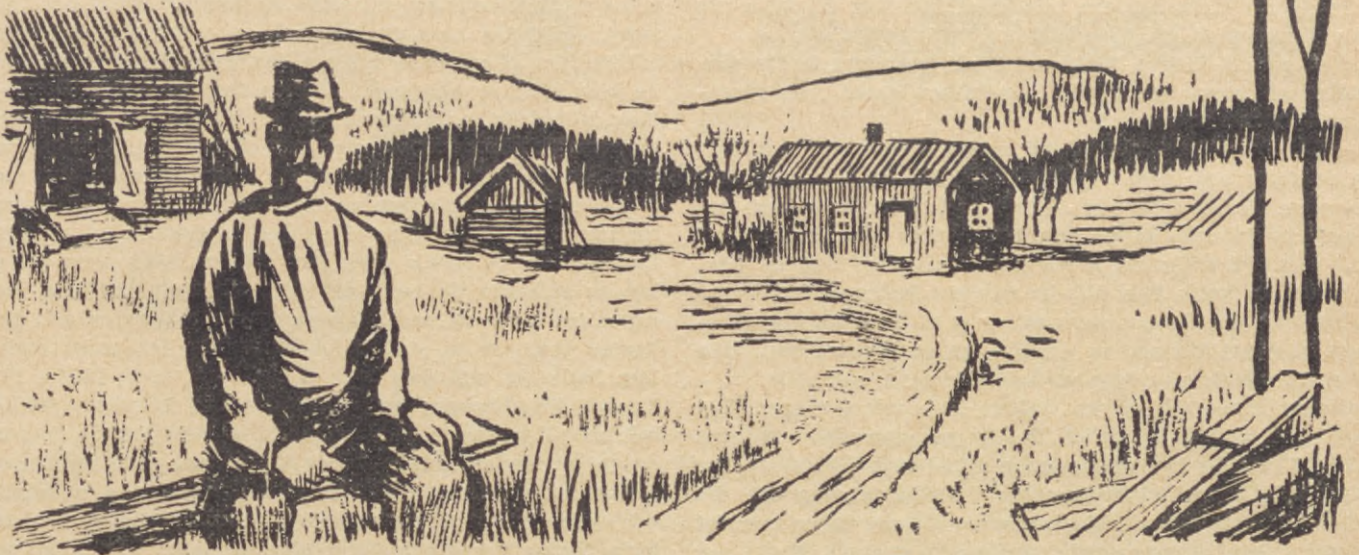
Han vände henne ryggen, trängde sig genom korridoren och kom ut på toaletten. Han kände igen det från förr — sitt gråtförvidna ansikte i spegeln på toaletten. Jag kunde kanske ha stannat, tänkte han, jag kunde ha kastat mig på perrongen och skrikit: jag vill inte, vill inte fara. Hjulen dunkade och sjöng och i deras dån hörde han ekot av rösterna som blivit borta. Men nu har det redan gått ett par minuter, tänkte han sen, nu är det ett par minuter närmare till nästa sommar. Man kunde räkna minuter i stället för dagar...

Någon racklade på dörren, och han gnodde sig i ansiktet och gick ut i korridoren igen. Han ställde sig vid ett fönster och tittade ut. Solen hade gått ner nu, himlen var pärlemoblek över svartgröna skogar. Tåget ökade farten. Det far längre och längre bort, tänkte han, men i tiden kommer jag närmare och närmare. Han försökte känna det så en stund, men sen gick det inte längre. Han kände ingenting alls, där han stod och reste bort.

Willy Walfridsson:

Landsberg

När krämporna kom till byn

Han som tog emot oss satt ute på gårdsplan och höll på att tälja ett par selpinnar. Han såg likgiltigt upp när vi hälsade och svarade likgiltigt och slött.

— Anton ä in till doktern i dag. Anton ä inte riktigt frisk. Antons fru kom ut sedan vi bultat på vid stora ingången. Vi fick stiga in i finrummet, som det kallades för så där en tjugofem år sedan, när Anton och vi var pojkar och vi stundom tittade in i köket hos moster Selma, Antons mor. Någon gång kunde det hända att vi fick stjäla oss till en titt in i finrummet. Ständigt fällda gardiner. En vas med färgade havrestrån på byrån. Tjocka trasmattor på golvet. Nu var trasmattorna borta och över korkmattan låg en flossmatta i dämpade färger. Det stod blommor i vaserna på bordet och rullgardinen var antingen försvunnen eller också hissad i topp och dold bakom en nystruken stores.

Antons fru sa att Anton kunde komma hem när som helst. Han hade farit in till stan i går kväll. Han skulle vila. Det var nerverna. Själv hade hon också varit krasslig en tid. Hjärtat var inte riktigt bra. Vi kunde komma tillbaka fram i kvällningen. Anton var hemma innan dess.

Vi såg på varandra, tog adjö av Antons fru och vandrade utåt i bygden. Tio år hade gått sedan vi gästade den sist: tjugofem sedan vi som pojkar bröt upp och lämnade den för stan. Vi strök förbi det nyuppförda skolhuset och vi tittade uppåt åssläntan dit Mocka-Stina bott, hon som var den första inom bygden som såg luftfararn, flygmaskinen, som förirrat sig utåt trakterna för så där en tjuo år sedan. Vi gjorde en avstickare till Skuggan där doktor Jacobsson, den gamle kvacksalvaren hållit till när han i sällskap med doktorinnan gästade bygden. Vi tittade inom hos Åke på Hultet, vars farfar blev ihjälstågad av en tjurkalv när han gick på sitt åttionde år och som på dödsbädden förklarade att det var lika så gott så, för annars hade en väl

aldrig gått åt, för sjuk har en då aldrig vart en endaste dag i sitt liv.

Gammel-Hultarn, Åkes far, satt vid köksbordet och läste tidningen. Han sa när vi hälsat på och frågat efter sonen hans.

— Pojken, hä, är oppåt doktoren. Han har nån magpina, se. Då ä int möe mä folk nu för tia. Di har krämper var- eviga en.

Han var sig lik, Gammel-Hultarn, senig och mager, och när han skrattar lyser tänderna brungula men välbehållna. Nu gick han på sjuttionde året och han var lika stolt som alltid när han förklarade att vad tandvärk och sådant be- träffade så hade han aldrig varit drabbad. Hä!

— Håller en sej te snuse frå ong år så håller tännera mä, sa han. Sonhustrun kom in. Vi fick höra att hon var utom- socknes ifrån. Gammel-Hultarn sa:

— Ho, sonkvinna mi, ho ä int go på mej för att ja nyttjar snus, ska I tro. Ho ä nymodi. Har löstänner. Men dä säjer ja. Den dan folk ble nymodia, då ble dä skit mä svenska folket. Pojken, Åke, har int e tann kvar i käften, bara nära stycken framte. Men sä nyttjar han int nå snus, han. Kvinnsfolka nu för tia vill väl int ha karlar mä snus.

Vi vankade vidare och där bodde den och den. Vi tittade inom i stugorna och gårdarna. Hälsade på våra kamrater från pojkåren. Några hade flyttat från bygden. Ett par var döda. De som var kvar tog hjärtligt emot oss. De berättade villigt om sitt.

— Visst har vi fått bra här på lannet, radio och telefon och agenter som ränner för jämnan. Man kan köpa vad man vill. Resa in till stan när man vill. Bussen gör två turer om dan till station. Tåget är elektriferat. Det kör milen in till stan på ett kick.

Vi hade hört att Åke i Hultet var till doktorn och att Anton vid kvarn hade dåliga nerver.

För all del. Det var riktigt och rätt. De var inte de enda inom bygden. Man hade sina krämpor här och var, det var klart, som man hade överallt. De gamla gick och kältade och gav sig att de yngre var förklemade, veka. Waldemar på Banken sa när vi tittade inom dit:

— Förr i världen var det ett väldigt företag om en som inte hade häst skulle till doktorn. Det kostade skjuts. Det drog slantar och tid. Nu sätter vi oss bara på bussen. En halvtimmes resa. Vi är oppe hos doktorn då. Vi behöver inte gå och hålla oss och lida som förr. Det är detta det hela kommer an på.

Men gamle Olagus, han som i vår barndom bar posten mellan gårdarna och därtill var "allmuligman", en tusenkonstnär, menar som så:

— Då ä radion som gjort då mästa. Folk sitt å lyss å di ha doktorer som prat i radion. Folk får för sej att di har krämper. Precis som när Agneta i Vingarn kom hem med läkeboka ho ropat in på auktion. Agneta hade aldrig värt dåli förr. Så börja ho läs i läkeboka. Först fick ho håll. Sen fick ho kolik. Sen fick ho vatten i knäna. Året återpå la ho sej å dö. Gubben hennases pass på å bränn opp läkeboka så snart käringa va dö. Han va en renhåri karl. Han villa int elände sku kom ut å fördärva nå mer folk.

Olagus sitter vid spisen, åldrad men rak i ryggen. Det enda han saknar är kaffet. Det är en pina såsom tiderna blivit. Vi minns hur kaffepannan alltid stod över elden hos Olagus. Han var bygdechampion i kaffedrickning och det ville inte säga litet. Tjugo koppar kaffe om dagen var det minsta Olagus konsumerade. Kaffe och smörgås. Kaffe och smörgås. Olagus säger med en suck:

— Di säj att kaffe å brö ä skadli. I helskott då ä. En ä oppfödd på kaffe å brö. Mor mi blötte e skorpa i kaffe å la i en sudd å den fick ja ligg å sug på. Int tog en skadå åv då. Sen hitta dom på vitaminer. Å på kalorier. Näå pojkar. När mänska bli dåli ska ho drick Hoffmans droppar. Kan ho sen få en riktier kaffehalva så ä ho bärga, så möcke I vet.

Utänför ett skjul står en krokryggig gubbe och skuggar med handen över ögonen. Snickare-Jon, f. d. knekten och den väldige historieberättaren. Han, som tagit nappatag med otyg och spöken och slagits med göpor i sin ungdom. Snickare-Jon letar länge i sitt minne innan han förstår vilka vi är. Då lyser han upp och blir meddelsam. Det är tider härute nu.

— Di ävlas å i ävlas, säger han. Vem vet va di ävlas för. Di kan int ät sej mer än mätt. Vi ät oss mätt förrn i tia mä. Han kommer också in på krämporna. Nymodigheterna. Radion. Somt är för all del gott, men mycket galet har det samtidigt fört med sig. Förnöjsamheten är försvunnen. Det finns bara missnöje och gnat. Människosläktet är förklemat. Vi kommer en gång att få se.

Vi går i en gammal bygd liksom husesyn efter tjugofem år. Vi ser hur den nya tiden trängt in. Hygienen som förr i världen inte var stort bevänt med fyller även långt gående anspråk nu. Man har lärt sig vädra i de gråa små stugorna, där värmen förr var det förnämsta av allt. Man har brutit sig ut ur den gamla trångboddheten genom att ta finrummen i bruk, dessa rum som förr stod för parad och bara användes vid bröllop och begravningar eller vid de största av de årliga gillena. Flickorna ler emot oss med tänder som skulle göra heder åt vilken tandkrämännans som helst. De medelålders kvinnor vi möter går inte i kjolar som släpar

ner i landsvägsdammet. Vid skolan ligger en inhägnad idrottsplats. De unga håller jämna steg med staden. Den nya tiden har erövrat bygden och den har fört mycket av friskhet med sig, men är det inte som gamle Snickare-Jon sa, när vi sade adjö för en stund sedan: När di nya tiderna kom så kom krämporna också te bys.

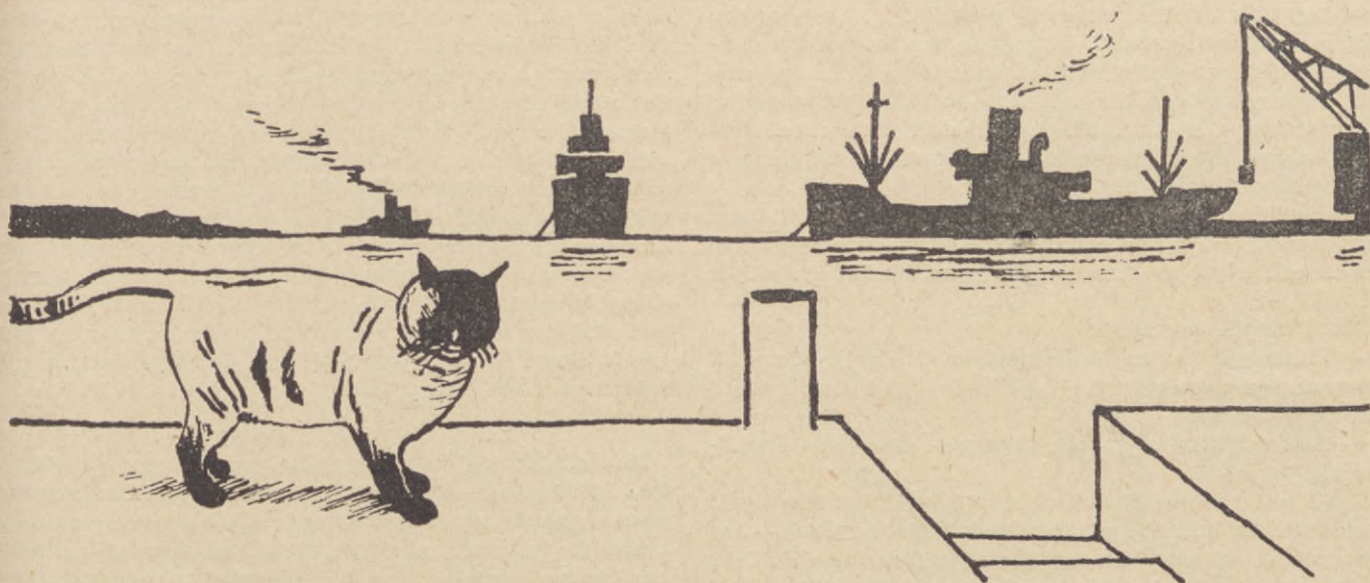
Mjölpare-Anton sitter på verandan och hälsar oss glatt fram i kvällningen. Han har följt övergången från gammalt till nytt på nära håll och har sina tankar kring saken att ge.

— Förr i världen kände folk bara till två slags krämpor, säger han. Tärhostan = lungsten och gikten. Doktor Jacobsson gick omkring och sålde Hoffmansdroppar och lintment. Folk tog sina droppar på en sockerbit. Antingen hjälpte det eller också hjälpte det inte. Några levde tills de blev nitti år eller mer. Det är dem som man kommer ihåg. Kärnfolk har funnits i alla tider och finns ännu i dag. De som gick bort när de var unga eller medelålders glömde man. De var inget att tala om. Så kom den nya tiden med bussförbindelser och kommunikationer. Det var inte samma företag som förr om man ville uppsöka doktorn någon gång. Folk gjorde ett besök uppe hos doktorn. Fick veta att de led av krämpor de burit på i årat, men som inte varit något att fästa sig vid. Man fick veta att gikten och tärhostan inte var de enda sjukdomarna. Det fanns andra. Den hade det och den hade det. Genast blev släktet förklemat. Sjukdomarna upptäcktes den dag folk hade möjlighet att söka läkare. På så sätt ligger det givetvis en sanning i att den nya tiden förde krämporna med sej.

Han rycker till och stryker över pannan med en nervös och överspänd gest. Hans blick flackar nervöst mellan oss båda. Han gör nervösa gester när han talar. Vi ser det och vi tänker på gamle mjölnarn, Antons far. En hejare till karl, gamle mjölnarn. Alltid i dammiga kläder med mjöldammet tjockt i hår och skägg, med en stinkande fotogenlampa ute i kvarnen där sonen elektrifierat och moderniserat. En karl som sov i underkläderna och som säkert aldrig tagit ett bad. Frisk och vital som aldrig det tills han en vinterdag gick ner sig på sjön nordanom kvarnen. Vi tänker på Snickare-Jon och farfar i Hultet, på gamle Olagus och på många, många andra som inte vädrade i stugorna så långt året var, som botade sig med droppar och lintment, om de råkade få något ont, som levde på sill och potatis och som föddes upp med kaffeblask ända från vaggan. Ett hårdfört släkte var de med blygsamma vanor här i livet. Snus till vardags och en kaffegök till helgs. Gud skulle ha sitt och konungen sitt och när någon blev allvarligt sjuk skulle han dö. Ty så var den menad naturens visa lag.

Allt det där kan låta pampigt och storsvulet om man betraktar det på avstånd och på håll. Vi fångas också av det för en stund, men vi väcks i nästa gård vi kliver in i. Där bodde Jonas i Maden förr i världen. Vi minns snusket som mötte där då. Nu sitter sonen som ägare till gården och allt är propert och snyggt och fint. Vi drar oss till minnes mor Tilda i Maden som var före sin tid så till vida att hon plågades av dåliga never fast hon räknades som velig rätt och slätt. Och vi inser att det hårda och heroiska vi så ofta vill förgylla upp den gamla tiden med var så lagom heroiskt och rakryggat, utan okunnigt och djuriskt och grymt. Krämporna fick komma till bys med den nya tiden hur mycket som helst. Det var den sannerligen värd. Det är säkert. Trots snus som konserverade tänderna och en förnöjsamhet som nu syns oss vacker men som i grund och botten inte var någonting annat än feighet och rädsla för de mäktiga och stora.

EN KATT OMBORD

Den gamla lastdragaren S/S BARDIA var en god sjöbåt som stampat ut hårt väder i många hav under olika flaggor; nu tillhörde fartyget ett sydsvenskt rederi och låg med full last av kol i Sunderland, destinerat till en hamn i Nord-Afrika. Man hade nyss förhalat från de dundrande kolsprutorna och väntade på flod, då dockportarna skulle öppnas; luckorna över de fyllda lastrummen hade skalkats och i maskinrummet dunkade en Wortingtonpump som pressade upp vatten i de grå ormlika slangarna som ringlade över däck, och ur metallkäftarna sprutade ettrigt fräsande strålar över däck och kappar, mot skott och livbåtar — lastningens sot och fina stybblager spolades bort och rann ut genom spygatten som svart blod.

Det var en kylig januarioftermiddag. Skymningen bredde sig redan som en tung slöja över den svarta kolstaden; docklyktorna glimmade med surt gula pupiller inom disigt regnbågsfärgade coronor; kranar och kolsprutor, skorstenar och fartygsmaster tecknade mörka fantastiska silhuetter mot den blågrå kvällshimlen; koltågens långa vagnssätt ormade sig fram i dunklet över kajerna, och ur stålskrovens innandömen dundrade dovt när vagnarnas innehåll tippades i rännorna och under kaskader av stybbmoln och sotskyar rasslade ner i lastrummens gapande svalg.

Då BARDIAS däckfolk slutat spolningen dök en storväxt man upp på midskeppsdeck; han kom vigt klättrande uppför en fallrepsstege som ledde ner till dockans kajskoning av grov granit; han nickade bekant åt kocken som sysslade för öppna dörrar i den upplysta kabyssen — så gick han snabbt föröver mot skansarna. Vid ingången till däcksskansen slog mannen kamratligt en matros på skuldran, hälsade god afton på engelska och sade på göteborgska:

— Ska ni köpa en fin kattunge, tjommar? Jag har'n här, närmast hjärtat, det är en sån söt liten en!

Mannen dök in i skansen och han talade... Hej, hej! — ni ser vem det är — Ville Berg från gamla Götet! Mej känner alla. Jag har gått på bommen tre månader här i Sunderland — det är en djåkla håla. Omöjligt att få en hyra. Skulle inte här finnas så många skandinaviska båtar fick en annan

svälta ihjäl. Men man är ju född med vikingarnas tåga i själen och gudarnas törst i strupen — än har jag inte gått i däck för gott, lita på det! Men nu ska ni få se den fina kattungen, mjuk som en liten ängel...

Ville Berg vore värd ett kapitel för sig; han tillhörde redan hamnarnas original — endast i yttersta nödfall mönstrade en skeppare in honom bland besättningen; han var ökad bland allt befäl och på alla sjömanshus i hamnstäderna runt både Nordsjön och Medelhavet. Han älskade frihet, gott öl och stark visky, men hatade innerligt det tunga slit och den ihärdiga vardagsmöda som för de flesta utgör förutsättningen för att någon gång få tillfälle att tillfredsställa de primitivaste av mänskliga önskningar och begär.

Han redde sin bädd där det passade och åt där man bjöd honom; gästfriheten bland skandinaviska sjömän tål mycket, och Vile Berg behövde inte svälta, knappast gå törstig heller, ty han ägde en otrolig förmåga att leta sig in på de barer och förlusteställen där en nordisk besättning med nyss lyftad hyra slagit sig ner för att tina upp sorgen ur längtande bröst och skölja ner sot och salt som lagrat sig i strupe och gom under långa resor. Och vid det bord där Vile Berg bänkade sig, där beställdes omgångarna in med en fart som kom den mest utkörde kypare att se glad ut; han såg alltid till att de vänner han lät bjuda sig av betalade hyggliga drickspengar och gjorde ingen hemlighet av att han ansåg det som en ära för omgivningen att han bänkade sig som gäst. Han skroderade, han sjöng och han ljög — och ingen kunde riktigt på allvar bli förtörnad på honom.

Mynt hade han sällan...

— Jag har inte en penny, boys — men titta nu på den här fina kattungen! Den ska ge er glädje och tur på resan!

Ville sträckte på sig i kretsen av ett halvt dussin väderbitna sjömän, äldre och yngre, och halade fram en liten silvergrå kattunge med svarta tassar — han höll den i sina grova händer framför ansiktet och kattungen spände ut sina små nälvassa klor och pressade sig fast i Villes valkiga nävar. Vile hade ett ömt uttryck i ögonen, men kattungens ögon glimmade svavelgula i den svagt upplysta skansen

ända tills Ville började jollra med mjuk stämma över kattungens nacke... jollret lät som muller ur en förstämd bas-tuba. I nästa ögonblick började kattungen spinna; de barkade sjömännena slöt sig närmare Ville och betraktade kattungens fina ljusröda tunga som slickade en av Villes grova smutsiga tummar.

— Den lilla är fin som ett hjärtegull... om jag inte gick på bommen skulle jag aldrig skiljas från den här, förstår ni — hemma i Masthugget hade morskumman en gammal katta precis som den här i färgen. Den kunde dricka under vattenledningen... Ni ska få kattungen för fem shillings, boys — det är som hittat. Ni kommer att bli glada åt att ha ett sånt här litet liv i skansen.

Mannarna slöt sig närmare Ville och det lilla livet i hans grova nävar; sträva fingrar smekte försiktigt över den mjuka pälsen och något av barnslig glädje och ömhet lyste i de flestas ögon.

Till slut sade en matros:

— Vi har gjort av med alla kosingar. Vi ska ju sticka till sjöss om nån timme.

En annan sade:

— Du har förresten knyckt kattungen, din gamla strand-skata!

— Knyckt! sade Ville! — Knyck t! Den lilla uslingen satt i en ventil och huttrade och frös. Vad skulle jag göra? — Jag kan inte se ett sånt här litet liv frysa och fara illa. Jag gav'n rum under min skjorta. Närmast hjärtat. Så är jag, boys!

En lättmatros tog varsamt kattungen ur Villes händer och höll det lilla djuret mot sitt ansikte.

— Anamma pojkar, sade han — det är sant... den lilla spinner.

— Fem shilling är ju inga pengar! sade Ville Berg.

Och mannarna såg på kattungen och letade genom sina gömmor; man fick ihop litet över tre shilling... Ville Berg spottade på slantarna, kysste den lilla kattungen i nacken, svängde runt på klacken och sade: Hej hej, boys!

*

När S/S BARDIA en timma senare gled ut genom dockportarna låg den nyförvärvade kattungen nerbäddad i en koj och hade fått sitt första mål, som bestod av konserverad mjölk. Den var mätt och belåten och hade somnat in, sammanrullad till ett litet mjukt levande knyete, som skyddades av två varma händer, mässpojken. Det var han som skaffat mjölken, knyckt i stewartens förråd... i skansarna förekom inte denna delikatess annat än på julafton. Och det blev mässpojken som gav kattungen namn; han sade:

— Jag heter Johan och får heta mäss-Kalle... jag tycker vi kan kalla kattungen för Skans-Kalle.

Det fick bli så.

Skans-Kalle tillväxte i storlek och krafter och blev från första stund allas favorit ombord — med undantag för kocken och stewarten, som kallade katten för tjyv-Kalle, på grund av att det lilla rovdjuret i obehagade ögonblick både i kabyssen och i proviantkällaren listigt och snabbt stal sig till något delikatess som avsetts för skepparns bord i salongen.

— Släng eländet överbord! rådde skepparn, som var allt annat än djurvän men satte högt värde på de fina, möra bitar som slaktare och skeppshandlare tog bra betalt för. Stewarten och kocken som också gillade möra fina bitar ur kalv och oxkroppar gav nämligen katten skuld för mer än vad den egentligen gjorde sig skyldig till.

När Skans-Kalle varit ombord några långresor mellan olika hamnar i skilda världsdelar var den fullvuxen och hade till skillnad med sina tvåbenta kamrater i skansarna blivit tämligen fet. Den var emellertid full av lek och upptåg och alltjämt lika avhållen av de flesta ombord — och ägaren till den koj, som Skans-Kalle behagade använda som tillflyktsort och sovplats när vädret var ruggigt och däckena våta av överspolande sjöar, betraktades av sina kamrater med avund. Alla i skansarna tyckte sig nämligen ha samma rätt att få leka och kela med katten, och det hade hänt att Skans-Kalle vid flera tillfällen under frivakterna blivit upphov till bistert allvarliga trätor och sammanstötningar mellan vuxna och hårdhänta karlar — som hos katten ville utlösa något av det ömhetsbehov de inte hade ord för och kanske knappast visste om att de ägde. Det var ibland som om dessa sträva brunbarkade och hårdfarna män i blodigt allvar kämpat om en skön och åtråvärd kvinnas gunst — fast striderna bottnade i behovet att under lek med det lilla mjuka djuret för något stund glömma de långa resornas och vakternas tunga enformiga slit.

*

Nu låg S/S BARDIA under Gibraltar med last av apelsiner från Messina och Alicante till Liverpool. Medelhavets blåa himmel spände sin silkesskimrande baldakin över den höga befästade porten till världens mest omskrivna och åtrådda hav; skrovet vaggade mjukt i dyningarna från en sydvästlig storm, som somnat in någonstans långt borta i Atlanten, maskinen dunkade taktfast som ett friskt hjärta, stäven höjde och sänkte sig med jämna mellanrum, tumlare lekte kring bogen — och kaptenen hade låtit spänna upp suntältet över det parti av bryggan där han gärna brukade sitta när vädret var gott. Då och då lade han med behag en isbit i sitt pärlande grogg-glas — och var rorsmannen då en känslig person hände det ofta att det virvlande kölvattnet akteröver visade en svag gir.

Det var nu vid middagstid och ur kabyssen trängde en doft av flott och stekt kött; kocken lagade köttbullar. Kosthållet i BARDIA kunde ha varit betydligt bättre utan förlust för rederiet, men både kaptenen och stewarten kunde konsternat göra extra inkomster på en för besättningen till det yttersta mager och knapp matsedel — och det var inte ofta det vankades färskt kött i skansarna.

Födan är ju bland allt levande det primära, men det är kanske bland människorna endast soldaten och sjömannen som efter svältkost och hårda strapatser kan bringas till något av extas inför ett rikligt dukat bord... men den något ovanliga måltid som nu för folkets räkning lagades i kabyssen utlöste ingen glädje i skansarna. Tvärtom: mannarna gick omkring med dystra och hotfulla ansikten; det låg något av storm i blickar och dova röster.

Det var förstämning, ja nästan sorg föröver. Skans-Kalle hade varit försvunnen i två dygn. Man hade letat igenom fartyget från för till akter, från kölsvinet i stockhållet till salningarna. Slup, livbåtar, kättingboxar och förrådshytter hade snokats igenom — men katten var och förblev borta.

Och så kom nu detta med köttbullarna till dagens middagsmål!

— Jag ger mig sjutton på, sade båtsman, en gammal väderbiten sjöman, full av skrock och otroliga historier från den tid han gått med segelskutor på Australien och Kina — jag ger mig sjutton på att kocken slaktat katten. Det är Skans-Kalle han stoppat i köttkvarn. Sanna mina ord! Jag slänger mina köttbullar över relingen. Och kock-

(Forts. å sid. 20.)

Långresenärer

bland

fiskarna

Det är bland djuren inte endast himmelens flyttande fåglar som kan konsten att resa långt.

Även bland fiskarna ha vi en hel del som företaga hundramila-resor, som vandra över stora delar av klotet. Och de tyckas ledda av samma underbara instinkt — eller vad man nu vill kalla det — som leder flyttfåglarna. De finna alltid sitt mål, ett mål som de aldrig sett, ett mål dit ingen leder dem. De behöva varken karta eller kompass för att ta sig fram.

Den kanske märkligaste vandraren är ålen. Här i landet känna vi ålen dels från sötvattnet, där den fångas i sjöar eller rinnande vatten, och dels från kusterna, där den fångas i salt vatten. Men den ål som vi komma i beröring med är inte född hos oss, den har innan den kom hit, gjort en liten tripp tvärs över Atlanten, genom Nordsjön och kanske via Östersjön upp i våra vid kusten mynnande vattendrag. Längs dessa har den sedan sökt sig upp till de sjöar, där vi finna den.

Ålen firar sitt bröllop i västligaste delarna av Atlanten, på mycket stort djup, och där kläcks rommen. Det späda ynglet, som mycket mera liknar en liten platt, långsträckt, genomskinlig mask än en ål, ger sig genast av från lekplatsen upp mot norra Europas kuster, och en del av denna s. k. glasål letar sig även till oss. En stor del av ynglet söker sig upp för floderna, ända upp i små bäckar och åar, och hamna slutligen i någon sjö. De ha en underbar förmåga att söka sig fram, dessa småålar, och de finnas också i de allra flesta sjöar i södra och mellersta Sverige.

I sötvattnet stanna de tills de nått könsmogen ålder, men då kallar lekplatserna långt där borta på de stora havsdjupen i väster, och då anträdes den långa vandringen tillbaka dit. Många bli på vägen anammade av människan, som lärt sig att begagna sig av de regelbundna vandringsarna och sätter ut sina giller. I sötvattnets ålkistor och saltsjöns bottengarn stanna många, men en del undgå försåten och ta sig till bestämmelseorten. Och nästa år kommer ynglet i massor för att göra om samma färd. Endast en gång under livstiden gör ålen denna resa.

Laxen har liknande vanor. Men den leker i stället uppe i våra strömmar och forsar och vandrar ut i havet som liten för att där växa sig stark och stor, innan den återvänder för att leka. Så skarp är laxens instinkt, och så underbart det sinne som leder hans vandringar, att han alltid åter-

vänder till just den älv, just den fors, där han en gång kläckts, för att leka.

Genom märkning av de späda laxungarna, på väg mot havet, har man kunnat följa såväl deras vandringar som deras tillväxt. Det är tydligt att havet bjuder på dukat bord i avsevärt större grad än sötvattnet, tillväxten där går oerhört fort jämfört med i sötvatten.

Mycket har talats och skrivits om laxens väg upp genom forsarna, och det är verkligen ett ämne, värt att behandlas. Laxen är en kunglig fisk, men så behöver han också all sin styrka, all sin smidighet och oräddhet för att ta sig upp. Ett egendomligt förhållande är också att laxen i våra floder icke förtär någonting, sedan han lämnat saltvattnet. Icke förrän leken är över och han som "vraklax", mager och utpumpad, vandrar tillbaka till havet, vaknar hans aptit.

Laxfiske i Luleälven (Edefors. Genom de smala öppningarna i gallerverket hoppar laxen upp i den strida strömmen i dammen.)

Hela den långa vägen uppåt lever han på det goda hull han har då han lämnar havets välförsedda visthusbod.

Laxen finns icke blott vid våra kuster, utan runt hela jordklotet i de kallare, norra zonerna. Inplanteringsförsök ha gjorts med växlande framgång på andra ställen, och sedan man lyckats fullständigt lösa gåtan med vandringarna har det också gått bättre med inplanteringarna. Bl. a. har man på Nya Zeeland i ett par floder nått utmärkta resultat.

Fiskaren prövar hur tung sista fångsten kan vara.

Det är ej alltid lekförhållanden som orsaka vandringarna hos fiskarna. Medelhavets tonfisk gör varje år en avstickare upp till Nordsjön och de norska fjordarna. Om anledningen bara är rent "turistintresse" eller om det är för att proppa sig med sill ur de täta stämmen här uppe är ovisst. Antagligen spelar sillen stor roll.

Dix.

En katt ombord (Forts. fr. sid. 18.)

en ska prisa sig lycklig om han inte åker samma väg. På käften ska han få i kväll så han vet var han hör hemma.

Hur groteskt den gamle båtsmans antagande föreföll blev det godtaget av de flesta i skansarna... när en jungman och en lämpare kom föröver med köttbullarna langandes de omedelbart överbord till föda åt fiskarna, åtföljda av upprörda förbannelser. Och i kvällningen när mörkret föll infångades kocken och släpades till däcksskansen där han fick genomgå pinligt förhör. Han skulle tvingas att erkänna mordet på Skans-Kalle och att han malt upp katten till köttbullar.

— Det är lögn! skrek kocken. Ni är galna! Vi har en kvarts oxen i källarn akterut!

— Varför har vi då inte fått färskkött på en hel vecka? Du ljuger! Bekänn!

— Det är stewartens fel! svarade kocken — han ska alltid spara köttet tills det blir halvruddet... den här oxhalvan fick vi i Messina — nu då värmen kom... nu måste köttet spisas ut... Ni är tokiga! — En katt! En katt på några kilo — hur långt tror ni det skulle räcka till köttbullar åt tjugutva man? Ni är spritt språngande galna, boys.

— Har dom fått köttbullar i mässen?

— Neej, svarade kocken.

— Har gubben fått köttbullar?

— Neej — jag har ju sagt att köttet fått hänga tills det blivit halvruddet — — —

— Åhå — du försöker svänga dig! De är katten! Du har malt opp Skans-Kalle till köttbullar! Din arma hund!

*

Kocken fick förfärligt med smörj. Senare på kvällen blev också stewarten tuknad. Och när natten kom beslöt dessa två kamrater att lämpa det stycke oxkött som ännu fanns kvar överbord... de vågade inte ännu en gång fresta manskapet med det alltför länge undanhållna färskköttet.

Stämningen i skansarna resten av resan var dov och tryckande, och skepparn som fått kännedom om historien sade:

— Det är likt sjöfolk. De är barnsliga. Ju tokigare en historit är, lättare tror de den. Nåja. Vi har fullt upp av salt fläsk och kött. Vi har ingen långresa framför oss. Skörbjugg behöver ingen riskera. Förresten stjal de apelsiner ur lasten varena natt.

Men kocken och stewarten sade upp till avmönstring. Första dag de kom i hamn skulle de mönstra av.

*

Skans-Kalle hade inte gått överbord eller råkat ut för något lömskt dåd. Han hade råkat illa ut ändå. Alla luckor till lastrummen var skalkade, men för luftväxlingens skull hade man riggat upp vindfång för lufttrummorna som alltid stod drejade mot vinden. Det dygn man saknat katten hade den en kväll efter solnedgången givit sig på jakt efter en råtta som kommit uppklatrande ur kättingboxen... jakten gick inom några ögonblick vild ner från backen och över fördäck; så rusade råttan in mot en vinsch och sedan mot en bom och från bommen kastade hon sig mot en av lufttrummornas gap. Katten följde efter i nästa ögonblick — och bäge störtade ner i lastrummets mörker.

När S/S BARDIA kom i hamn i Liverpool och lossningen börjat hittades i förrummet en mager och utsvulten katt; det var Skans-Kalle som igenkändes av sina mänskliga kamrater och snart ägnades den ömmaste vård. Mässpojken var iland och köpte färsk grädde; senare på kvällen kom den gamla båtsmannen ombord med en påse bakelser.

Men kocken och stewarten de lämnade fartyget. När den orättvisa behandling de genomgått fördes på tal sade emellertid den gamle båtsmannen:

— De fick min själ bara vad de förtjänat! Låta fint gott färskkött hänga i källarn tills det ruttnar och stinker så det måste lämpas överbord.

Och sen lade sig den gamle på knä framför kojén, där katten låg och bjöd jollrande Skans-Kalle på bakelser.

ADEL, PRÄSTER,

BORGARE och BÖNDER

Avskedade majorerna Gyllenkron och af Wårtnoos träffas och resonera om gamla kamrater.

GYLLENKRON: "Nå har du träffat Plååtskjöld?"

AF WÅRTNOOS: "Jag hälsade på honom härom året, men det var visst dåligt mä'n, nära slut. När jag kom, satt han och läste i bok".

Ett knippe roliga historier om de fyra
stånden — plockade av

IVAR AHLSTEDT

"Ja greven har sett hur många skilda element, som trängas vid våra universitet! I min ungdom skulle inte varje idiot studera — jag var den ende i hela min socken!"

(Teckn. E. Lange.)

Det svenska ståndssamhället gick en hastig död till mötes och det är väl ingen, som lägger blommor på gravens numera. Adelsmannen är god demokrat. Han tar anställning som chaufför eller går på skogsarbete i Norrland — jag känner en greve, som är den bästa potatisplockaren i Sörmland. Prästen stöter kula på söndagsförmiddagen och håller gudstjänst på kvällen. Vem kan skilja på en bonde, som kommer till staden och en vanlig enkel borgare.

Allt detta är mycket bra. Men... det sägs, att svensken har blivit likriktad. Vi lever i konfektionskostymernas och uniformernas tidevarv. Har den individuella egenarten försvunnit? Var finns de gamla originalen? Var finns bohemerna?

Nog ligger det en viss sanning i att individen har standardiserats — i varje fall till sin yttre person. Det är inte längre så lätt att se skillnad på en skald och en bokhållare, en målare och en banktjänsteman.

Undantag finns ju. Nils Ferlin och Isaac Grünewald skiljer sig från mängden och i Stockholms klarakvarter smyger sig de sista förtorkade resterna av en försvunnen bohemyvärld omkring.

Nåja, förlusten är kanske inte så stor. Man glömmer lätt

att de gamla originalen många gånger var sinnesrubbade personer. De vårdas numera på sinnessjukhus. De lättare fallen kallas frigångare. Man glömmer också lätt, att den romantiske bohemen många gånger var en slarver utan geni, en asocial person. Men de bildade onekligen en färgklick på den grå samhällsbilden.

Men — vad värre är — har humorn standardiserats? Har den förlorat sin individuella egenart? Man frestas ibland att tro det. Slarvigt och hafsigt hopklottrade opersonliga amerikanska seriefigurer stirrar på en från nästan varenda tidning. Historier med vidhängande teckningar tillverkas på löpande band.

Var är den sprudlande roliga människoteckningen? Den godmodiga karikatyren? Dagens skämttecknare söker ofta efter utländskt föredöme en originell stil men glömmer karaktärsteckningen och hamnar i banalitet.

Har svenska folket slutat att skicka historier till tidningarna? Ja, i stort sett. Anekdotberättandets tid är förbi. De godmodiga historierna har efterträtts av vitsen, och denna tillverkas under stor födslovända vid skrivbordet.

När man har suttit och tittat i några dags- och vecko-tidningars skämtspalter och sett sig mätt på deras standard-

varor — det gör man snart — så är det en upplevelse att få en årgång Söndags-Nisse eller Puck eller Strix eller Kurre från tiden omkring sekelskiftet i handen.

Vi skall ge läsarna några glimtar ur dessa tidningar och vi har fastnat för historier, som behandlar adel, präster, borgare och bönder. De fyra stånden var omtyckta motiv för den tidens humorister.

Vi börjar med grevarna och baronerna. De framställdes i allmänhet som herrar utan besvärande intelligens och med sina högre intressen jämnt fördelade mellan kvinnor och hästar.

Greven samtalar under en tillställning med värdinnan. Hon har svårt att finna något lämpligt samtalsämne, men finner sig så småningom kunna säga något om musik.

— Tycker greven om Wagner?

— Nej, det gör jag inte, men jag fruktar honom inte heller.

Greve Guldgalon tål inte ofrälse och söker städse framhålla rangskillnaden. Presenteras för brukets nye läkare, doktor Nordlöv. Greven granskar doktorn genom sin monokel och säger:

— Novdlöv... Novdlöv... Jaha, inte så illa. Tyckev mig fövvesten känna igen namnet... Jo, Novdlövs fav gjovde på sin tid de bästa vidstövlar jag någonsin haft.

— Ja, det är nog riktigt, svarar doktorn. Jag tycker mig också känna igen namnet från gubben fars osäkra fordringar.

Det är stor bal. Greven står mitt i en klunga damer och konverserar. En av damerna yttrar sig:

— Det är kolossalt vad ni och er betjänt är lika, herr greve!

— Tja, sev ni mina damev, svarar greven, hans mov vav visst kammavjungfvu häv en gång i tiden... ellev huv, Johan? Hav inte din mov tjänat häv på godset?

— Nej, greven, inte min mor. Men min far var kusk här i många år hos gamle greven!

Att det lilla "von", som står framför vissa adelsnamn, inte är en vanlig preposition fick en herre erfaras, som uppsökte officersmännen vid ett regemente. Han mötte i dörrn en löjtnant.

— Ursäkta, ä de bekant var löjtnant Kock träffas?

— Kock? — Kock! Här finns ingen med det namnet, som jag vet.

— De va underligt — man har sagt mej, att jag skulle träffa honom här — Ernst von Kock vid Göta.

— von Kock — jo, det är jag det

Slutligen kommer det in en herre i en tobaksaffär, harklar sig och säger:

— Mitt namn är löjtnant gveve Adam Bengt Cavl Bevtll Gyldengvanat, kammavhevve hos hans kungliga höghet hävtigen av Småland — vove det möjligt att få telefoneva ett slag?

Den gamla tidens präster höll styvt på religionens yttre bud och härjade vådeliga på predikstolen, men de kunde också vara mänskliga i det vardagliga umgänget med sina församlingsbor. Det finns många historier om prästernas slagfärdighet.

Kyrkoherden i församlingen möter efter söndagsgudstjänsten en samling jägare, som stannar för att sätta honom på det hala. En av jägarna frågar:

— Anser kyrkoherden verkligen, att det är synd att jaga på söndagen?

— Hånej, synd är icke så mycket jagandet på söndagen som fastmer det myckna ljugandet på måndagen.

Kyrkoherden spelar kort med majoren och häradshövdingen. Vid uppgörelsen betalar kyrkoherden sin förlust med en mängd kopparslantor, ettöringar och tvåöringar.

— Jag tror att kyrkoherden har tagit med sig hela kollekten, säger majoren.

— Jaså, känner majoren igen sina små bidrag!

Gamle provinsialläkaren Blomberg besvärar sällan kyrkan med sina besök. En gång förirrade han sig verkligen dit, vilket väckte stor uppståndelse och tassel och tassell. Prosten stannade mitt i sin predikan och frågade om någon blivit sjuk. Då gick Blomberg.

Det var en gång en gammal frispråkig biskop, som låg på sitt yttersta. En stor del av stiftets prästerskap sutto i ett rum utanför sjukrummet, väntade på att få komma in och ta farväl av sin herde. Bland de väntande var också en präst, vars inskränkthet, fanatism och i allmänhet obehagliga sätt inte gjort honom till någon persona grata hos den gamle bispnen.

(Forts. å sid. 24.)

Albert Engström

JAN PERS MATTS JANNE: "Ja nog är redaktörn rent oförnuftigt fint, allti, men en gång va ja hinne 'os en gross'andlare i Norrtälje, å där va så fint, så ja måtte spotta i mössa!"

(Teckn. Albert Engström.)

Ester Sjöblom:

Våra karlar.

Våra kvinnor och våra barn är ofta på tapeten, och så har det väl varit sedan över huvud tryckpressar började arbeta. Ja, troligen sedan människorna började bli så utvecklade att de sammanslöt sig i stammar. Och oftast har det väl inte varit precis några rosor som ströts för de värnlösa fötter. Barnen har ju av naturliga skäl inte kunnat försvara sig och kvinnan hade fordom ingen själ, ansågs det. Jag minns inte riktigt när hon begåvades med en sådan, men jag tror att kyrkomötet i Nicea bestämde att kvinnan skulle anses ha själ. Vi har således inga djupare traditioner i den vägen. Något över tusen år — kanske litet till. Min historiska bildning sviker.

Nå, numera har vi alltså en själ, och i kraft av den har vi sent omsider börjat nagelfara skapelsens krona. Det lilla uns av Den Ondes svansspets, av vilken den s. k. malicen påstår oss vara skapade, ropar högljutt på hämnd för gångna tiders oförrätter. En chevaléresk dansk kom oss till hjälp, och den svenske mannen skälldes ut efter alla konstens regler på ett offentligt diskussionsmöte härom sistens. Den svenske mannen var en pascha.

Så sant så. Men varför är han det?

Jo, den svenska kvinnan vill nog innerst inne ha honom sådan. De är minsann så förtjusta i sina karlar. Man riktigt känner på sig hur de pöser av stolthet över en sådan sju tusen till karl som de har därhemma på sofflocket. Visserligen klagar de högljutt på honom. Han är då för svår,

och ibland tar han kanske rent av till knytnävarna, när han inte får som han vill. Men se, han är en RIKTIG KARL.

Deras stämna darrar av stolthet, när de talar om hans olater. De riktigt frässar, och deras ögon tindrar. När de står i butiken utan köttkuponger och biträdet föreslår blodpuding eller kroppkakor, då ler de överlägset, ser sig omkring bland medkunderna och liksom samlar auditoriets uppmärksamhet och säger:

— Inte till min karl. Det skulle jag få i huvudet.

Ett allmänt gillande skratt blir belöningen och hon känner sig jämställd med världshistoriens store. Se, hon har en riktig karl därhemma. Visserligen klagar hon, som sagt, ofta på honom för vem som vill höra på, men hon vänjer sina egna pojkar vid precis samma olater, och när de i tidens fullbordning gifter sig upprepas åter samma historia.

Men vad är nu en RIKTIG KARL? Jo det skall jag tala om.

Utseendet betyder egentligen inte så mycket som man i allmänhet är böjd att tro. Smaken är ju också så olika. En vill ha en stor, stark hejare som dansar bra, en annan tycker bäst om små, svartmuskiga herrar, en tredje vill att han skall likna t. ex. Edvin Adolphson o. s. v.

Allt detta har betydelse egentligen endast under förlovnings-tiden. Sedan älskar den svenska kvinnan att sitta där och drömma om helt andra uppnåeliga ideal, medan hon dock i grund är mäktigt stolt över den karl hon fått.

Han bör veta var skåpet skall stå, men bör dock inte lägga

Adel, präster . . . (Forts. fr. sid. 22.)

Rätt som det var kom en tjänarinna ut och sade till den ifrågavarande prästen:

— Pastorn skall vara god och komma in till biskopen. Någon mer kan biskopen inte ta emot.

Stolt gick den sålunda gynnade in till den döende.

— Jag må säga, att det är en stor ära som vederfares mig, att herr biskopen tar emot mig och ingen av de andra, sade han och bugade sig.

— Åja, svarade biskopen, dom andra träffar jag nog i en annan värld, men detta är väl det sista tillfället jag har att tala vid herrn.

— — —

Slutligen sitter teologie professorn, som fullbordat ett kapitel i sitt religionsfilosofiska arbete, och tar sig en funderare över det skrivna.

— Detta är det ej mer än två som förstår, nämligen Gud och jag.

Fjorton dagar senare läser han ännu en gång igenom det han skrivit och suckar sedan:

— Nu är det inte mer än en som förstår det här, det är Gud!

— — —

Så kommer då turen till borgarna. Vi ska ta några typer ur högen och börjar med Krögaren.

Julius Heckert är innehavare av ett femte klassens kafé. Han sitter just och ljuger och skrävlar till ett par vänners förnöjande då tre sjömän inträder och högt beställa:

— Drei bier!

— Yes! svarar Heckert kraftigt och går att servera.

När han åter sjunker ner i vänners lag, drar han en tung suck och yttrar:

— Hade jag inte kunnat utländska språk i den här affären, så hade jag varit förlorad.

— — —

Grosshandlare Pettersson i Falköping instruerar sin nye handelsresande Svensson.

sig i detaljer i hemmet. Han skall vara den buse med vilken man skrämmer sina olydiga barn.

— Vänta du till pappa kommer hem. Då blir det annat av, heter det.

Han skall helst inte ha en aning om matlagningens mysterier, och skulle han fatalt nog intressera sig för sådant, så bör han helst inte visa det för utomstående. Han får absolut inte själv ta fram, t. ex. en ren skjorta eller en näsduk ur byrålådan, och någon mat kan han absolut inte sätta fram på bordet även om han är aldrig så hungrig. Hellre bör han svälta ihjäl.

Han skall fordra bättre mat än barnen och hustrun, och får i dessa köttbristtider gärna kotlett, medan den övriga familjen äter pannkaka eller gröt. Efter maten skall han lägga sig på soffan och sova. Familjen måste då tassa omkring på tå eller helst försvinna ut någonstans. Alla utom förstås hustrun, som måste stanna kvar för att passa upp, om det skulle vara något han vill.

I onyktert tillstånd får han gärna vara bråkig och ta till knytnävarna för minsta bagatell, som bör blåsas upp till gigantiska proportioner. Och om han då och då råkar i polisen för sådana saker, så ökar det bara karlaktigheten och hustruns ögon får något nytt och storslaget att skryta med. Naturligtvis förstuckat och maskerat i förtrylsens skepnad.

— Å så tar Svensson mä sej en liten konjag å säger, om di inte vell köpa: Ja ä törsti, har I vatten, ja har konjak. Å om di inte vell köpa då heller, så ä inte Svensson törstl längre.

— — —

Vad slutligen det sista ståndet beträffar, så är givetvis bonden en omtyckt modell för skämttecknare och anekdotberättare. Här en gammal god sak:

Kyrkvärdsmoder på hemväg från kyrkan:

— Ja begriper inte hur Lotta i Boaryd kan ge sek te å sjonga å gapa så faselit i körka, när alla vet, att ho inte äger så möcke som e selverske i hela sett hus!

— — —

Anders på Mossen är ute och stralar ved och kommer dragande med en stor tallstam. Han möter skogvaktaren.

— Jaså, du är ute och stjal ved igen, Anders?

— Näädå! Ja ä bara ute och boktaniserar!

— — —

Slutligen kommer en bondgubbe in på Skövdes enskilda bank med en växelaccept.

— Ja sulle fråga, um ja kunne få pängar på denna häringa?

Kamrern tittar på papperet.

— Nej, det går inte. Växeln är ju bara accepterad!

— Va?

— Det finns ju ingen utställare!

— Va?

— Ni måste ha ett namn till.

— Va för'et namn?

— Ett bra namn. Känner ni ingen förmögen person?

— Jo, Brobecken på Marieberg. Duger han?

— Tacka för det, visst duger han.

Gubben fattar pennan och plitar utan vidare dit Brobeckens namn. Kamrern hejdar honom.

— Nej, men det duger naturligtvis inte. Han måste skriva sitt namn själv!

— Ska han skriva själv? Ja dä hörs då, att han inte känner Brobecken, för de kommer han allri i live å göra!

Sådan bör i korthet en riktig karl vara, för att den svenska kvinnan skall kunna högakta honom och älska honom.

En sådan karl kallar jag för ett kräk. Men typen är tyvärr mycket vanlig. Handen på hjärtat, kan man sitta någonstans och prata utan att karlarna förr eller senare kommer in på slagsmåls- och militärhistorier.

— Men då sa jag: dra åt skogen, översten . . . Å så gav ja'n en pärla så han åkte in i aftonsången . . .

Ungefär så låter det, och fruntimren pöser som tjäderhonor i tidiga vårdagar.

Man talar ofta med förakt om toffelhjältar. Men hur många är det egentligen som gjort sig reda för vad en toffelhjälte egentligen är för en figur. Naturligtvis ett kräk, inte tu tal om den saken. Men toffelhjälteskap förblandas ofta med hänsyn till hustrun. Det är fel.

Själv har jag upptäckt att toffelhjältarna är att söka just bland dessa sju tusande karlar, som har lätt att ta till nävarna. Det är nämligen deras enda försvarsmetod. Slagsmålet är bara ett sätt att dölja deras verkliga kräkaktighet. De är i grund och botten fega krakar.

Men det är vi kvinnor och mödrar som gjort dem sådana, och så uppfostrar vi också våra pojkar. Stackars hustrur, som de en gång kommer att olyckliggöra. Men de tolkar det tragisk nog kanske som vi — som en oändlig lycka.

Se, det är RIKTIGA KARLAR de fått.

Hur de började...

VIII.

MARK TWAIN

Den 30 november 1835 föddes i Hannibal i närheten av staden Florida i staten Missouri en son till lanthandlare Clemens och hans hustru, en kvinna av kväkarläkt.

Pojken, Samuel Langhorne Clemens, skulle så småningom komma att bli en av Amerikas kanske mest kända författare och nu är hans namn känt över hela den civiliserade världen. Eller, rättare sagt, det var under ett annat namn som Samuel Langhorne Clemens blivit uppskattad och läst av alla folkklasser i alla kulturländer — under pseudonymen Mark Twain.

Mrs Clemens försökte uppfostra sin andre son Samuel till en flitig arbetare, till ödmjukhet och undergivenhet, men med föga framgång. Det blev dåligt ställt med lille Samuels skolgång men däremot fick han tidigt försöka försörja sig själv. I första hand då genom att sälja tidningar.

När Samuel var tolv år dog hans far och två år senare började han en anställning på ett tidningstryckeri. Han fick börja som sätтарыrling men han hade inte mer än hunnit börja detta nya yrke förrän hans äldre bror, Orion, efter diverse flackande i staterna återvände till Hannibal och satte upp ett tryckeri samt började ge ut en lokaltidning.

Orion behövde hjälp i tryckeriet och ganska snart var Samuel löst från sitt första lärlingskontrakt och övergick till broderns tryckeri. Enligt överenskommelse skulle Samuel få 3 1/2 dollar i veckan, en stor lön tyckte den unge sätтарыrlingen — om han bara fått ut den punktligt. Enligt Mark Twain själv skedde det sällan att han fick sin lön enligt överenskommelsen.

Men detta till trots blev Samuel kvar hos brodern och gick lärotiden ut. Den varade tre år och så snart han fått sitt gesällbrev gav han sig ut på gesällvandring. Först hamnade han i St. Louis. Där var han en tid sätтарыre på ett tryckeri men tröttnade och fortsatte i etapper mot Newyork.

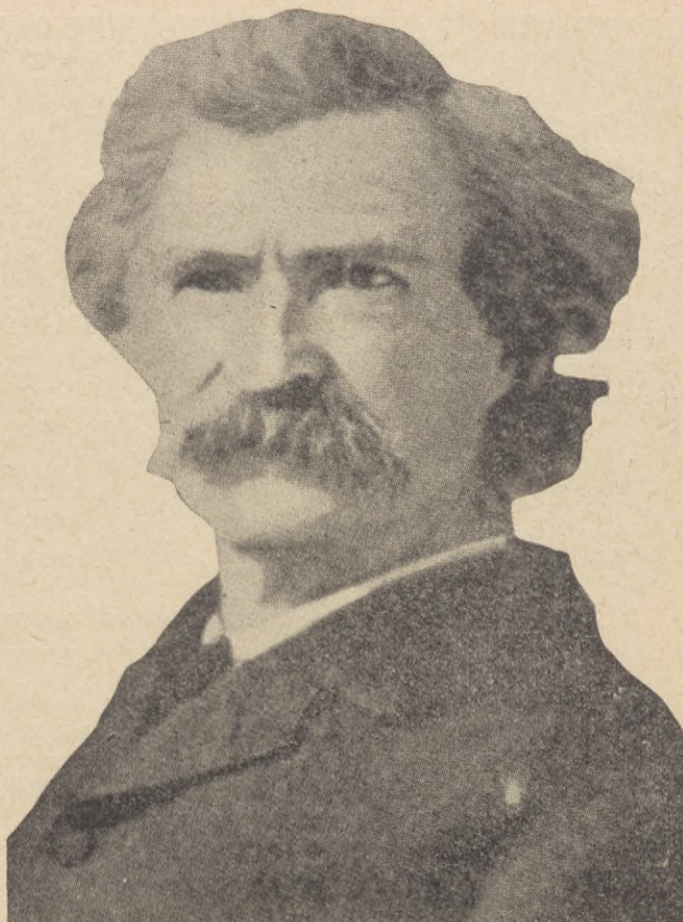
När han efter många om och men äntligen hunnit till storstaden fick han genast plats på ett stort tidningstryckeri, men lönen var så liten att den inte ens räckte till det allra nödvändigaste.

Men unge Samuel var icke rädlös. För att bättra på den lilla lönen från tryckeriet började han på lediga stunder att skriva små uppsatser först och främst till broderns tidning i Hannibal och därefter till andra landsortstidningar. Han var då 18 år och saknade i påtaglig grad skolunderbyggnad.

Snart hade han tröttnat på Newyork och nu styrde han kosan mot Södern och hamnade till slut i staden Muscatino där brodern Orion nu dykt upp och startat ett nytt tidningstryckeri; han hade tröttnat på Hannibal.

Än en gång blev Samuel anställd hos sin bror, denna gång som både sätтарыre och tryckare, journalist och redaktör.

Innan Samuel för andra gången tog arbete hos brodern hade han bland andra yrken även hunnit prova lotsens arbete på Mississippis flodångare. Yrket var ganska lönande och för Samuel Clemens skulle det i framtiden få sin sär-

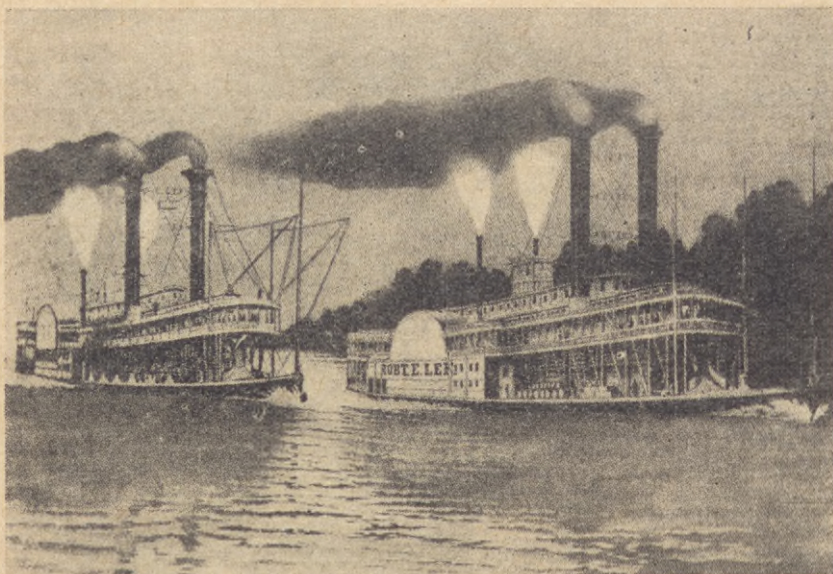
Samuel Langhorne Clemens — mera bekant som Mark Twain.

skilda betydelse. När man från flodångarna lodade vattnets djup för att konstatera om man nalkades de förrådiska sandbankarna ropade den som utförde lodningsarbetet "Mark Tve" då lodlinans knopar visade att man befann sig på två famnars djup. På den neworleanska provinsdialekten lät det emellertid "Mark Twain" och unge Samuel, som då försåg en del småtidningar med kåserier, insåg en dag att "Mark Twain" kunde bli en utmärkt signatur. Att signaturen en dag skulle bli ett av världens populäraste författarnamn anade knappast då den mångfrestande ynglingen från Missouri.

Efter att 1861 ett tag ha varit sin broders sekreterare — Orion hade då övergivit tidningslivet och blivit statstjänsteman i Nevada — blev Mark Twain, som han nu vanligtvis kallades, gripen av guldfebern. Den rasade då som värst och Mark Twain lyckades göra av med rubb och stubb han tjänat ihop som lots och tidningsman. Han blev själv guldgrävare, men snart tröttnade han också på detta äventyrliga liv och gav sig författarskapet och journalistiken helt i våld.

Han blev anställd som reporter på Territorial Enterprise i Virginia City, men hans bästa insats i tidningen blev hans kåserier. Mark Twains aldrig sinande fantasi, hans saftiga humor och spydigheter gav chefredaktören gråa hår och själv fick han utstå mängden dust med dem han i tidningens spalter behandlat mindre vördnadsfullt.

1864 flyttade Mark Twain till San Francisco där han var tidningsman samtidigt som han riktigt på allvar började

Mississippi på Mark Twains tid: Den berömda kappkörningen mellan hjulbåtarna *Matchez* och *Robert E. Lee*.

ägna sig åt det författarskap som skulle skänka namnet Mark Twain världsrykte. 1869 försökte han bli sin egen tidningsutgivare genom att köpa en tredjedel av aktierna i *Buffalo Express* i staten Newyork. Men redan 1871 var han trött på att vara sin egen redaktör och han sålde sin del i tidningen för mycket lägre pris än han själv betalat och flyttade med sin hustru Olivia Langdon — med vilken han gift sig 1870 — till staden Elmira i staten Newyork. Där bodde Mark Twain kvar i mer än tjugo år.

Sin första bok utgav Mark Twain 1867. Den hette "Den hoppande grodan och andra berättelser" och den blev en

succes. Året därpå gjorde han en resa till Medelhavsländerna och besökte senare ännu en gång Europa. Båda dessa resor hade till resultat två böcker vari Mark Twain passade tillfället att göra sig rolig på "gamla" världens bekostnad. Att han sommaren 1899 även gjorde Sverige den äran i all tysthet är kanske mindre känt.

Han vistades tillsammans med sin hustru och sin yngsta dotter Jean i den lilla byn Sanna utanför Jönköping. Dottern var mycket sjuklig, man antog att det var epilepsi, varför Mark Twains sverigevistelse inte tedde sig så särskilt trevlig. Han trivdes inte alls med sommarhettan i den lilla fridfulla byn Sanna.

Därför får detta korta meddelande, som han tillsände sin gode vän, författaren W. D. Howells i Newyork, anses typiskt för Mark Twains sinnesstämning denna sommar:

Sanna aug. 99.

Käre W. D. H.

Jag brinner i helvetet!

Tillgivne Mark.

Svaret kom omgående från Howells:

Käre Mark! Redan? Jag har annars hört att du lär vara i Sverige.

Tillgivne W. D. H.

Mark Twains samlade verk uppta 25 band men hans mest bekanta arbeten, åtminstone här i Sverige, är utan tvivel "Tom Sawyers äventyr" och "Huckleberry Finns äventyr" samt hans skämt med bordsaristokratin, boken "Prinsen och tiggargossen" som tillhör den absolut förnämsta litteratur man kan sätta i händerna på det uppväxande släktet — tillsammans med Tom Sawyer och Huck Finn förstås.

BAKGATA

Jag går förbi en gammal kåk på Söder.
Där lyser gräs bland gatans kullerstenar
och över plank, som spruckna stöttor stöder
en alm sig sträcker tungt med kala grenar.

För låga fönster, som vid marken ligga,
likt trasor hänga smutsiga gardiner.
Det är, som kåken skulle ödmjukt tigga
en smula sol, som över staden skiner.

Jag ser en fuchsia bakom en ruta,
som vissnad är och aldrig mer skall blomma
Blott några dagar till — och den skall sluta
sitt liv, det gråa och det solfröjdstomma.

En fågelbur — och där med slaka vingar
en siska ligger död med ögon stela.
När fågelkvittret ute muntert klingar,
hon dömdes till att aldrig mera spela.

Men nu — där syns ett litet barnansikte,
som ler med läppar, sjukligt blå och bleka.
På detta barn ta nöd och sjukdom sikte,
på hennes lemmar, bräckliga och veka.

Jag går förbi och denna syn mig pinar
och i mitt inre hörs en önskan visa,
att hon, som, fuchsian lik, i knopp förtvinar
i morgon re'n låg död som burens siska.

Victor Arendorff.

Ester Louise Gard:

PELARSKÅPET

Det var mer än trettio år sedan fabrikören Österberg sagt till sin städerska, då hon dammade pelarskåpet:

— Jaha, det där skåpet ska hon få ära när jag dör, och det som finns i det också. Så nu vet hon det.

— Tack, snälla fabrikören, hade Amalia svarat och sedan dess betraktat skåpet som sitt.

Det var ett märkligt skåp, runt och urholkat ur en enda trädstam och av mahogny, en praktmöbel, som kanske illa passade ihop med hennes enkla möbler. Men vad gjorde det, skåpet skulle bli hennes en gång. Under alla dessa år undrade hon mycket över vad skåpet kunde innehålla för fint. Ett skåp kan innehålla oanade saker. En stor förmögenhet eller kanske ett papper med några vackra ord och tack för trogen tjänst. Men vad det än innehöll, så var det i alla fall ett gammalt fint skåp med inläggningar av elfenben och pärlemo. Och så gjorde det henne så innerligt glad för var gång hon tänkte på att skåpet var hennes, och att fabrikören ville komma ihåg henne i sitt testamente.

Det fanns en tid på världen, då Amalia tänkt på sin fabrikören med varmare känslor än hon vågat visa. Hon hade älskat honom. Men nu var hon närmare sjuttio år, och han var en ännu äldre man, som för det mesta stultade omkring i sin gamla nötta nattrock eller satt vid sitt skrivbord och sysslade med sin frimärkssamling.

Varje år kom en stor skara släktingar på släktmiddag. Amalia tyckte inte om dem, de sågo snikna och elaka ut. Visserligen höllo de långa tal för honom, där de önskade att han måtte bli minst hundra år. Men under de vackra talen tyckte hon sig i deras blickar se något helt annat. Inte önskade de att han måtte leva länge. Hon hade god syn och hörde inte lika dåligt som fabrikören. Och hon både hörde och såg ett och annat.

En morgon upptäckte Amalia att hennes fabrikören inte gått ut på sin vanliga promenad, när hon kom för att börja sin städning. Han satt vid skrivbordet. Hon hälsade god morgon men fick inget svar. Nu hände det ofta att han i ren tankspriddhet inte svarade förrän efter en bra stund, och därför fäste hon sig inte särskilt vid hans tystnad. Men när hon kom in i hans sovrum och fann bädden orörd blev hon orolig. Då som först upptäckte hon att lyset ännu brann fastän det var ljusan dag. Nog var han tankspridd, men inte på det sättet. Kanske han somnat vid skrivbordet, tänkte hon.

Hon gjorde några lovar runt våningen och hostade diskret för att väcka hans uppmärksamhet. Då han trots allt satt kvar i samma ställning gick hon in i rummet. Inte ens då rörde han sig. Denna orörlighet gjorde henne både beklämd och förskräckt.

— Fabrikörn... fabrikörn...

Hon fick inget svar och gick närmare. I ena handen höll han en pincett och i den andra ett förstoringsglas. Framför honom låg hans frimärkssamling uppslagen. Hon lade sin hand på hans hjässa — den var iskall.

— Fabrikörn... fabrikörn...

Så mindes hon med ens att hon en gång för länge sedan älskat honom. Hon begravde ansiktet i händerna och grät. Men inte länge. Skakande som i frossa gick hon till telefonen och ringde upp häradshövdingen, hans bästa vän. Han lovade att komma genast och ta doktorn med sig.

— Slaganfall, sade doktorn en stund senare.

Häradshövdingen satte sigill på pelarskåpets lås. Amalia såg det och hajade till utan att riktigt veta varför.

— Man brukar göra så, där ett testamente ligger förvarat, sade han endast.

— — —

Begravningen var över. Fabrikör Österbergs släktingar voro församlade i salen där pelarskåpet stod. Häradshövdingen hade brevlades anmodat Amalia att närvara vid testamentets öppnande, och hon satt på en stol närmast dörren och försökte göra sig så liten som möjligt. Släktingarna betraktade henne med en viss likgiltig förvåning. Om nu den avlidne tillerkänt henne någon liten gottgörelse för lång och trogen tjänst, så var det för den skull ingen anledning för henne att närvara, tyckte de. Men det var inte utan än att hennes närvaro på sätt och vis irriterade dem. Vid begravningen hade hon först stått på avstånd och liksom inte vågat sig fram, men så hade den gamle häradshövdingen helt resolut tagit henne under armen och fört henne fram till gravstenen. Och där hade hon stått och stirrat mot marken med sina rödkantade ögon. Visserligen hade hon varit i lång tjänst hos deras släkting, men för det behövde hon väl inte vara påträngande, viskade de sins emellan.

Med en min av äganderätt gingo de omkring och sågo på allt som fanns i våningen. Några voro framme och fingrade på pelarskåpets sigill. Häradshövdingen som hade hand om dödsboet var inte kommen. Det låg spänning i luften och ingen visste riktigt vad som kunde inträffa. Deras släkting hade alltid varit litet underlig av sig, ansågo de. En påstod sig ha rätt att få den möbelen och tavlan och blev motsagd av någon, som önskat sig samma saker. Och det undrades hur mycket pengar det fanns att dela på och vilka som hade rätt att dela. En del talade om tjänster de de gjort den döde i livstiden och ansågo sig ensamma vara arvsberättigade. Atmosfären var laddad med hat och motvilja. Jag ska ha det, och jag ska ha det, surrade det i luften. Vi får väl se, sade någon triumferande.

Amalia satt och lyssnade och ångrade att hon kommit, men häradshövdingen hade ju velat det. Pelarskåpet brydde hon sig inte längre om. Så länge fabrikörn levat hade hon glatt sig åt skåpet, nu kom hon underfund med att det inte varit skåpet i och sig självt utan hans vänliga tanke som betytt mest för henne. Det var bara så att hon inte riktigt förstätt det förrän nu. Skåpet kunde hon förlora, men hans vänliga tanke för trettio år sedan kunde ingen ta ifrån henne.

När häradshövdingen kom in tystnade sorlet. Han bugade sig avmätt åt alla håll. I allt vad han företog sig var han ytterst omständig. Så omständig att han satte de närvarandes tålmod på hårt prov. Till och med då han snöt sig. Det lät som en trumpetstöt och kommo alla att hoppa till

av förskräckelse. Alla utom Amalia, som sedan åratals tillbaka var van vid dessa trumpetstötter. Längre och omständigt putsade han sin näsa, vek lika omständigt ihop den snövita näsduken och stoppade den i fickan.

Långsamt skred han fram till pelarskåpet och bröt sigillet. Ur fickan tog han upp en nyckelknippa, skramlade med den och valde ut en nyckel. Under tiden sutto de församlade släktingarna och höllo andan. Först då han stuckit nyckeln i låset och öppnat skåpet tilläto de sig att hämta en smula luft. Ur skåpet tog han fram ett enkelt plåtskrin och bar det fram till salsbordet. Han tog upp ett förseglat konvolut, visade alla att förseglingen var obruten och bröt den. Så började han läsa med klar, högtidlig stämma:

"Till min trofasta vän, Amalia Dorotea Engberg, testamenterar jag all min kvarlåtenskap..."

Ett ögonblick rådde det dödystnad, men så bröt det löst och alla skreko i munnen på varandra. Testamentet var ogiltigt... han hade säkert varit sinnessjuk då han skrev det. Amalia satt tyst, och det såg ut som om det hela gått henne alldeles förbi. Men hon hade bara fäst sig vid tre ord, de ringde i hennes öron som den ljuvligaste musik: min trofasta vän..., så hade han kallat henne. Allt det andra hade ingen betydelse.

Häradshövdingen bad de sorlande människorna att vara tysta ett ögonblick, och så snart han lyckats göra sig hörd, sade han:

— När detta testamente skrevs för mer än trettio år sedan, fanns det ännu en betydande förmögenhet. Men den har under årens lopp smält ihop och nu återstår ingenting annat än pelarskåpet, som står där borta. Ni kan själva övertyga er om vart pengarna tagit vägen. Den avlidne har varit hjälpsam mot sina släktingar och ingen har blivit lottlös. Detta kan snart bevisas med dessa brev och oinlösta skuldsedlar.

Därmed tog han upp en bunt papper ur skrinet och fortsatte:

— Var så goda och övertyga er, mitt herrskap.

Och det var sant det han sagt. Allt som återstod var pelarskåpet. Alla hade under årens lopp fått en summa då och då.

Släktingarna troppade av och så småningom blev det bara Amalia och häradshövdingen kvar.

— Kan jag få se det där papperet, snälla häradshövdingen, sade hon ödmjukt.

— Testamentet... javisst, var så god, sade han och räckte henne det.

Hon läste bara den första raden, men hon gjorde det om och om igen. "Till min trofasta vän, Amalia Dorotea Engberg..."

Ja, så stod det verkligen. Allt annat hade ingen betydelse.

— ★ —

Tuberkulosrådet i Stockholm har utsetts. Sjukhusdirektionen i Stockholm har utsett till ledamöter i det nyinrättade tuberkulosrådet annonschef J. Wahlbärj, fru Anna Johansson-Wisborg, kamrer Abel Carlsson, fru Elsa Cedergren, postmästare H. Ekdal och ombudsman N. Åstrand. De Lungsjukas Riksförbund, som anmodats utse den sjunde ledamoten, har valt förbundets ordf., ombudsman Erik Frithiof.

från FÖRBUNDSARBETET

KONVALESCENTFÖRENING I KRONOBERGS LÄN BILDAD

Vid sammanträde med ett 75-tal f. d. sanatoriepatienter från hela länet har vid möte i Växjö Folkets Hus bildats Kronobergs läns Konvalescentförening.

Mötet öppnades av hr Gustav Björkander, Lugnet, som hälsade de närvarande välkomna. Han valdes jämväl till mötets ordförande.

Styrelseledamoten i De lungsjukas riksförbund, ombudsman Carl Hellström, Kalmar, höll därefter ett föredrag om de lungsjuka och deras organisationer.

Just detta, att vi lungsjuka organisera oss, säger, att det är något som är som det inte skall vara, då det gäller förhållandet mellan de lungsjuka och samhället, yttrade hr Hellström bl. a. Den största svårigheten för de lungsjuka är knappast själva sjukdomen utan fastmer det förhållandet, att denna sjukdom har så tråkiga följder. Talaren uppdelade de lungsjuka i tre grupper. För det första sådana, som efter sanatorievistelsen för lång tid är förlorade för produktivt arbete. Dessa är oftast hänvisade till fattigvården. Enligt fattigvårdslagen skall en sjuk person ha tillräcklig hjälp. Understöden bli dock ofta godtyckligt fördelade av kommunerna, och många gånger otillräckliga. En av våra uppgifter är att se till, att dessa understödstagare få sin rätt! Den andra gruppen är sådana, som efter relativt kort tid kunna inpassas i produktionen. Det bästa för dessa är, att de få ett lämpligt arbete, eventuellt efter omskolning. Slutligen finns det en tredje grupp, som när de lämna sanatoriet, blir anvisade att söka ett lättare arbete eller en halv-dagstjänst. Detta stöter i allmänhet på svårigheter. Arbetsgivarna äro ovilliga att anställa personer, vilka icke äro att betrakta som prima arbetskraft. Konvalescenten tvingas kanske att antaga ett arbete, som är för hårt och som leder till ett återfall.

Talaren övergick sedan till att redogöra för de lungsjukas olika organisationer och de mål, som dessa arbeta för. Det finns orsaker till att bilda dessa organisationer. Vi veta, att vi kunna göra mycket för de lungsjuka för att de skola få göra sin insats i produktionen. Förr räknade man aldrig med en lungsjuk; kunde han icke arbeta ansågs han för obotlig. Nu däremot veta vi, att även vi genom omskolning och arbetsberedning kan bli samhällsnyttiga människor.

Beträffande insamlingsverksamheten inom de lungsjukas organisationer ansåg hr Hellström, att denna är av underordnad betydelse. Han redogjorde vidare för vad en konvalescentförening kan göra för att förbättra situationen för sina medlemmar. Dess främsta uppgift skall vara att se till, att de lungsjuka i länet få leva under drägliga förhållanden.

Efter hr Hellströms föredrag följde en livlig diskussion, varefter mötet enhälligt beslutade att bilda Kronobergs läns konvalescentförening för lungsjuka. Föreningen fick vid starten ett 50-tal medlemmar. Medlemsavgiften fastställdes till 1 kr.

Därefter talade assistent E. Blomkvist vid länsarbetsnämnden om de partiellt arbetsföra.

Hr Blomkvist hoppades, att det skulle bli ett gott samarbete mellan konvalescentföreningen och länsarbetsnämnden. Han lovade, att länsarbetsnämnden skall göra allt, som står i dess makt för att hjälpa de partiellt arbetsföra. Vi skola göra klart för allmäheten, att de äro lika goda människor som andra och att de kunna göra en fullgod insats i produktionen, förutsatt att de placeras på rätt plats.

Assistent Blomkvist uppmanade de konvalescenter, som behöver hjälp med omskolning eller arbetsberedning, att vända sig till arbetsförmedlingens ortsombud, vilka stå i ständig kontakt med länsarbetsnämnd och arbetsförmedling.

Vi som arbeta för de partiellt arbetsföra ha en krävande uppgift, men vi måste arbeta vidare och försöka skapa en opinion för denna samhällsgrupp, slutade talaren.

Efter en paus i förhandlingarna valdes till föreningens första styrelse: hrr Gustav Björkander, Lugnet, ordf., Ingvar Hansson, Lessebo, kassör, Stig Carlsson, Lenhovda, sekr., fr. Majken Fransson, Linneryd, v. ordf., hr Hugo Israelsson, Långasjö, v. sekr., fr. Eva Björn, Norrhult, och hr Göte Gustavsson, Gemla; suppleanter hrr Stig Öster, Växjö, Seth Johansson, Lessebo, Erik Andreasson, Strömsnäsbruk, Sven Tegheim, Växjö, Henry Rydkvist, Lugnet, fr. Torborg Karlsson, Lenhovda, och fr. Greta Karlsson, Slätthult. Revisorer: hrr Sixten Karlsson och Stig Öster, Växjö.

Till ombud vid De lungsjukas riksförbunds årsmöte i Stockholm valdes hr Ingvar Hansson, Lessebo.

Mötet beslutade att genom tillsättande av ortsombud verka för ökad spridning av tidskriften "Status". Det skall

LEDIGA PLATSER

Vid Österåsens sanatorium

finnas följande ordinarie tjänster lediga att tillträdas omedelbart:

Sjukvårdsbiträden
Köksa
Diskerska
Matsalsbiträde

Dessutom anställas semestervikarier för ovan-nämnda tjänster. Vikarier erhålla fria resor. Närmare upplysningar kunna erhållas av sanatoriets husmor resp. köksföreståndarinna.

Tel. Sollefteå 104. Postadr. Österåsens sanatorium.

Funderingar... (Forts. fr. sid. 10)

broschyr skulle väl kunna utarbetas av Medicinalstyrelsen i samråd med korrespondensinstitut och brevkolor.

Tyvärr, säger han sig, kommer det alltid att finnas lungsjuka, vilka inte kan inlemmas i näringslivet. Det kommer alltid att finnas en trupp — tills läkarvetenskapen hunnit längre, och den tycks vara på marsch — som inte slår sig tillbaka från sjukdom till hälsa och arbetsföret. Många skall för i varje fall åtskilliga år framåt tvingas leva i den kroniska sjukdomens tvångströja.

Han har ibland funderat över dessa människor. Det är hans eget livsöde. När han läser tuberkuloskommitténs betänkande ser han att man föreslår att sjukhusdirektionen i samarbete med tuberkulusråd och eventuella inkallade expert skall utreda frågan om hemarbete för sådana sjuka och frågan om arbetsplatser för smittoförande familjefäder. Återigen en utredning, ännu ett struptag på samhällskroppen i stället för att ge den en spark framåt.

Varför inte en smula djärvhet, en aning ungdomligt överdåd? Varför inte våga ett experiment i stället för en ny utredning? Man kan misslyckas, man kan förlora en del pengar på kuppen. Än sen? En ny utredning är ingen garanti för att det kommer att gå bättre. "Om man stupar på vägen så kan man åtminstone falla i den riktning man går", skriver Jan Fridegård någonstans.

Inkomst på 201 kr. bör ej äventyra invalidpension.

Med tiden skall man väl komma så långt att inte en inkomst av tvåhundra kronor äventyrar invalidpensionen. För det är väl i alla fall så, att en människa som redan beviljats invalidpension snarare behöver en levnadsstandard som ligger över än under genomsnittet. Nog borde väl inkomstgränsen kunna sättas så, att den inte avskräcker pensionstagaren från att i mån av krafter och förmåga förbättra sina levnadsvillkor. Någonstans måste det finnas en vettig gräns, skulle man inte kunna hitta den i någon slags relation till levnadsindex?

Han är tjugofyra år gammal. Han är bara en tänkt figur, men som sådan en representant för en stor skara människor i samhället. Många av dessa har det en smula bättre ordnat för sig än han — och gudskelov för det — andra återigen har det åtskilligt sämre.

Det är en sommardag med blommor och trädslus och svarlor som flyger högt. Han sitter på en parkbänk i en av världens vackraste, ljusaste och lyckligaste städer. Ibland känns det som om han satt och väntade på att något skall hända.

genom kraftig propaganda göras klart för allmänheten, att "Status" är de lungsjukas i Sverige enda officiella organ. Man bör se upp med försäljare av tidningar, vilka tryckas av privatpersoner. Behållningen av dessa komma icke de lungsjuka till del.

Efter ytterligare inlägg av några talare förklarade ordföranden mötet avslutat med en förhoppning om att den nybildade föreningens framtida arbete skall bli de lungsjuka i länet till verklig nytta.

Han är inte otacksam för vad som gjorts för honom. Och när han önskar och hoppas så är det faktiskt inte så mycket, i varje fall inte bara, för egen del. Han vill gärna tro på framtiden. Och trots allt kan han inte låta bli att hoppas. Det är det enda sättet att leva.

Hilding A. Ståhl.

Särskilt Stockholmssjukhus för tvångsintagna tbc-sjuka. Ett särskilt sjukhus i Stockholm för tvångsintagna, smittoförande tbc-sjuka är ett nytt projekt, som medicinalstyrelsen lagt fram för den händelse det blir tvångsintagning av asociala tbc-sjuka.

Då Stockholms stad redovisat det största antalet sjuka som vägrat underkasta sig sanatorievård synes det styrelsen ändamålsenligt att hit förlägga avdelningen för tvångsintagna. En särskild nybyggnad blir därvid nödvändig, enär lämplig lokal inte finns vid stadens sjukhus. Antalet vårdplatser anser styrelsen kunna begränsas till 10 à 15, förslagsvis 9 för män och 6 för kvinnor. Kostnaderna skulle bli 135,000 kr. om byggnaden inrymde 10 vårdplatser och omkring 400,000 kr., ifall den omfattade 40 platser. I dessa summor ingår inte utgifterna för tomt och inventarier. Styrelsen ifrågasätter emellertid om icke dess tidigare förslag att de asociala tbc-sjuka skulle tas in på tbc-avdelningarna vid sinnessjukhusen i Växjö och Sundsvall vore en lyckligare lösning av frågan.

En utredning har visat att 38 centraldispensärläkare förordar tvångsätgärder, medan 4 är tveksamma och 6 anser att dylikt behov inte föreligger.

HAGA-HUS

K Ö P I N G

Telefon 957 - 1157.

Avdeln.-kontor i Stockholm.

Telefon 30 63 16.

Schackspalten

Red. av E. Lundin.

SVENSKA MÄSTERSKAPET

har bytt innehavare vid stora tävlingar i Visby. I de olika klasserna deltog inte mindre än 177 spelare. I högsta klassen, landslagsklassen, där striden gäller titeln Sverigemästare, segrade E. Lundin knappt före G. Stoltz. Lundin blev därmed titelinnehavare för tredje gången. Titelförsvaren, dr Stig Lundholm, Vänersborg, var förhindrad att delta, och även några andra starka namn saknades.

I mästartklassen, gällande kvalificering för uppflyttning i landslagsklassen, segrade i var sin grupp stockholmarna J. Collett och K. Sköld. Särspel mellan dessa kommer senare att anordnas. Fem nya schackmästare korades: Emil Andersson, Örebro, Gustaf Andersson, Karlstad, Björn Hult, Stockholm, Bengt Hörberg, Ronneby, och Mauritz Zetterkvist, Örebro.

Några av turneringens (ca 800!) partier belönades med skönhetspris. Här är ett av dessa, spelat i första klass, där seg-raren får tillfälle att briljera med dam-offer i tre faser, jämte bivariant med damoffer! Originellt och unikt.

SICILIANSKT PARTI.

S. Cederlind,
Karlskoga

1. e2—e4
2. Sg1—f3
3. d2—d4
4. Sf3×d4
5. Sb1—c3
6. Lf1—e2
7. 0—0
8. Lc1—e3
9. Dd1—d2
10. Le2×g4
11. f2—f4
12. Ta1—d1
13. Sc3—d5
14. Td1—e1

Det bästa draget i en annars rätt kritisk situation för svart.

15. Sd4—b3
16. c2—c3
17. Le3×f4
18. h2—h3

Orsaken till svarts följande svårigheter. I stället kunde svart med 18.—, Se4 åtföljt av L×d5 ernå en ställning med ungefär lika chanser.

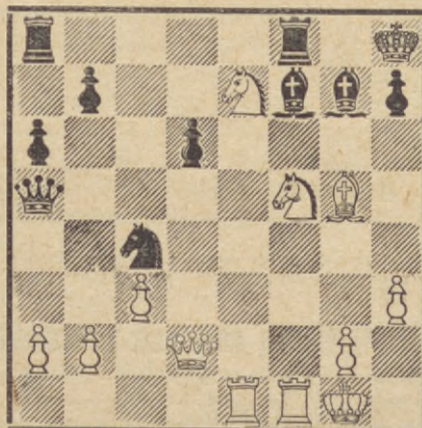
19. Sb3—d4
20. Lf4—h6
21. Lh6—g5!
22. Sd5—e7†
23. e4×f5
24. Sd4×f5

S. Pahlman,
Stockholm

- c7—c5
- d7—d6
- e5×d4
- Sg8—f6
- g7—g6
- Lf8—g7
- 0—0
- a7—a6
- Sf6—g4
- Lc8×g4
- Lg4—d7
- Sb8—c6
- Ld7—g4
- e7—e5!

- Lg4—e6
- e5×f4
- Sc6—e5
- f7—f6?

Ställning efter 24. —, Se5—c4.

I denna ställning inleder vit sin "dam-offersymfoni". 25. Lg5—h6! Da5—c5†. 26. Kgl—h1. Lg7—f6. Om 26. —, Le5 så 27. Dd4!!

WASABRÖD ger råg i ryggen!

27. Dd2—g5!

Lf7—g6

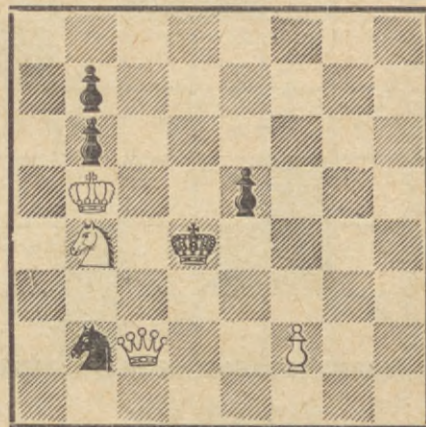
28. Dg5×f6†!

Uppgivet.

Lösningar. Problem nr 108: 1. Sf4—d5! Problem nr 109: 1. Tc1, Kd5 lf5. 2. e4†, K×e4. 3. Te1. Problem nr 110: 1. Kc1, Le1. 2. Kb2, Ld2. 3. Ka2, Le1. 4. Ka1, Lc3†. 5. Kb1, Ld2. 6. Kb2, Le1. 7. Kc1, Lc3. 8. Kd1, d2. 9. Kc2, d1 D. 10. K×d1, jämte matt i två drag. En "utstuderad" dragtvångshistoria.

PROBLEM N:R 111.

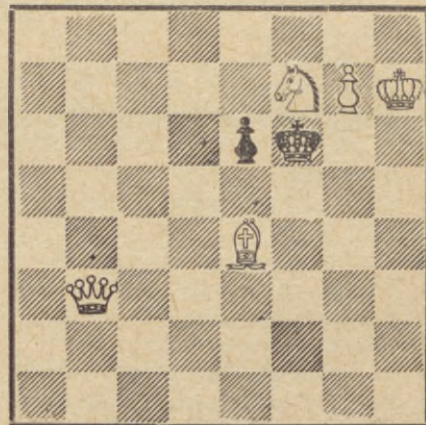
Av J. Berger.

Matt i två drag.

PROBLEM N:R 112.

Av H. v. Gottschall.

Matt i två drag.

— ★ —

— Jaså, ni åt arton köttbullar och tre fläskkotletter i går, och så undrar ni över att ni ingen aptit har!?

— Men snälla doktorn, det är inte det! Jag hade ingen aptit i går heller, så det måste vara något på tok med min mage..

Nu när kriget är slut — böcker för framtiden

Kriget och kulturutvecklingen.

Torsten Holm inb. 2:50
Stud. plan till d:o 0:15

Freden och framtiden.

Stud. handbok inb. 3:50
häft. 2:50

Idéerna och framtiden.

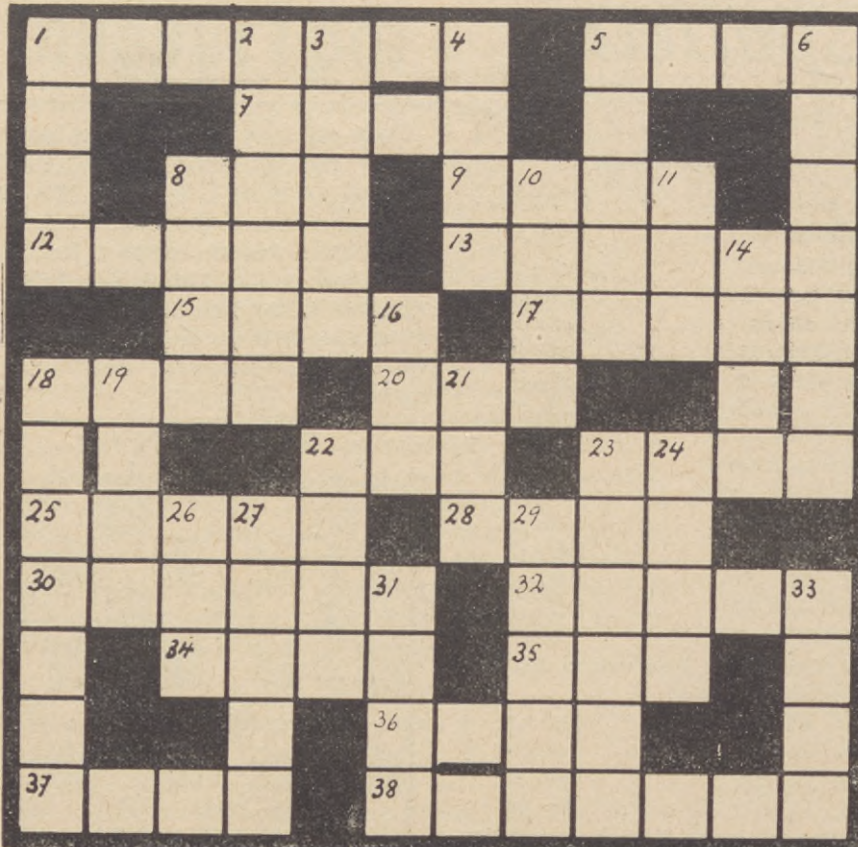
Stud. handbok inb. 3:50
häft. 2:50

Arbetarrörelsens efterkrigsprogram.

De 27 punkterna med motivering
häft. 1:50
Stud. plan till d:o 0:50

ABF, Barnhusgat. 3, Stockholm.

KORSORD NR 8

VÄGRÄTA ORD.

- Den enda sportutövare som inte har ett mål för ögonen. (7)
- Det stod häromdagen i tidningen om en höna med fyra ben, men det var nog en —. (4)
- Kondensation. (4)
- Beror på månen. (3)
- I våg efter våg brusade maskinerna in över staden och fällde sin dödsbringande last. (4)
- Kring Molins fontän i Kungsträdgården. (5)
- En auktoriserad måttstock. (6)
- Blir väl en kokainist med tiden. (4)
- Horn på människa. (5)
- Blir den som intet får. (4)
- En blank vapensköld. (3)
- Där skutan är dominerande. (3)
- Uppstår lätt i småstäder. (4)
- Var skaldinnan Harriet Löwenhjem, enligt egen utsago. (5)
- Är börsern ibland. (4)
- "Vill du naturens väg till verklig sällhet veta, se här dess första bud: —!" (6) (Leopold)
- En som spelar på flygel. (5)
- Hur många stjärnor i Vintergatan? (4)

- Här torkar bonden sin råg. (3)
- Med blod på händerna. (4)
- Chadwick. (4)
- Ett föräldrat uttryck. (7)

LODRÄTA ORD.

- Häst och får han av piska. (4)
- Ligger ännu i sin linda. (6)
- Doftande vara à 50 000 kr. kilot. (5)
- Ingen vanlig mr Smith. (4)
- Fågel som beskylls för onykterhet. (5)
- Blir ord genom bindestreck. (7)
- Skämtsamt tillägg till femti. (4)
- Fick blommor i juni. (4)
- Kommer på natten. (3)
- Frank Heller har gjort många. (4)

- Kanske upp över öronen. (3)
- Avhämtrat. (7)
- Kan humor vara. (4)
- Fordras ofta i annonser. (3)
- En nolla på en nolla. (4)
- Ärg. (6)
- "Vi få blott ett ögonblick luta oss ut genom sommarens —." (4) (Lindorm)
- Har vatten kring sitt land. (3)
- Five o'clock. (5)
- Det mesta av Pär Lagerkvist. (5)
- Vet ni ett annat namn på sillgrissla? (4)
- Verkar suggestiv i vers. (4)

LÖSNINGAR

till korsord nr 8 skola vara oss tillhanda senast den 15 sept. Två pris utdelas på resp. 10 och 5 kr. Lösning i oktober numret.

På förekommen anledning påpekas att varje tävlingskuvert får innehålla endast en lösning liksom att varje tävlingsdeltagare givetvis inte äger rätt att insända mer än ett tävlingskuvert. Glöm ej att märka kuvertet "Korsord nr 8".

LÖSNING TILL KORSORD N:R 6.

Första pris, 10 kr., gick till fru Sigrid Sörensson, Linnégatan 30, Göteborg; andra pris, 5 kr., till ing. Ake Engwall, Box 930, Kumla.

Är du finlig och grå i huden? Förtvivla ej!

Sebusan svavelcrème hjälper — ofta på en enda natt — mot bränder och oren hud. — Gör huden ljus, ren o. torr. (Pris kr. 2:— pr tub.) Sebusan Natt- och dagcrème läker... sammandrager... bleker... och förfinar hyn. (Kr. 1:— pr tub.) Det bästa puderunderlaget är Sebusan dagcrème. Hos apotek och färghandlare samt övriga affärer i branschen eller direkt från

SEBUSAN-FABRIKEN, Stockholm 8.

SEBUSAN håller vad annonsen lovar!

HÄRNÖSAND MED OMNEJD

Ångermanlands Fiskförsäljnings- förening u. p. a.

Daglig tillgång på färsk ström-
ming och böckling.

Försäljer i parti salt- och sur-
strömming.

Tel. Härnösand, Kontoret 17 55
ankn. chefen.

Exp. 17 54, ankn. lagret.

KALMAR

Montering av gengasaggregat
Förstklassiga bilreparationer

A.B. Sievert & Fornander

KALMAR. Telefoner: 7, 215, 1515

KARLSKRONA

Göta Konditori

A. H. HOLMER

Landbrogat. 11. Karlskrona. Tel. 846

Konditoriet där man trivs

Beställningar å tårter, efterrätter m. m.
utföras till största belåtenhet

GÖR INGET VAL AV EKIPERING
FÖRRÄN NI TAGIT DEL AV

ÖRNENS

alltid rikliga och gedigna sortiment.
Landbrogat. 25 - Karlskrona - Tel. 15 22

Bjelkes Blomsterhandel

Sandbrogatan 3

REKOMMENDERAS

KIRUNA

H. JAKOBSSONS EFTR. SPECERIAFFÄR

ALLTID PRIMA VAROR

Hj. Lundbohmsvägen 60 — Tel. 302

Värme- & Sanitetsanläggningar, Bad-
rumsinredningar. - Reparationer utföras
snabbt och omsorgsfullt. Konstruktioner.

Kostnadsförslag. Humana priser.

Entreprenör Gunnar Ljungdahl. Tel. 1294

— Du menar alltså att man inte är
fullt nykter för att man vill ta sig ett
bad?

*

En viss vana

En man kom upp till en besiktnings-
ingenjör och bad om körkort.

— Vilken bilskola kommer ni ifrån?
frågade ingenjören.

— Har aldrig gått i någon bilskola.

— Det var värre det. Då är det inte
stora utsikter att få körkort.

— Jasså.

— Men ni kanske har tränat litet på
egen hand?

— Ja, det kan man ju säga.

— Var har ni kört då?

— Jag har varit droskchaufför i New-
york i 12 år . . .

Han fick sitt kort.

*

Placeringskort överflödigt

Skåningen Ola var med sin gumma till
bröllop och kom skumpande till festen i
sin gamla fordkärra. Värdfolket hade en-
ligt Olas förmenande gripits av storhets-
vansinne, i det att där förekom såväl pla-
ceringskort som "elektrisk efterrätt", d.
v. s. illuminerad glass. När det fram på
småtimmarna blev tid att köra hem, var
Ola ganska lättretlig, särskilt när hans
gumma, som nyss satt sig upp i bilen, ru-
cade in i huset igen för att hämta något
som hon glömt.

— Vad var det du glömde? frågade Ola
när hon kom tillbaka.

— Jag glömde ju placeringskortet! sva-
rade gumman, som tydligen tänkt sig
att spara denna dyrgräp.

— Va i honnan ska du me placerings-
kort? röt Ola. — Vet du inte att du ska
sidda bak i kärran!!

KIRUNA

ALLTID FÄRSKA BAKVERK
CONDITORI BRÄNDA TOMTEN

(PAUL LAVÉN)

Tel. 109

TÅRTOR — EFTERRÄTTER

LINKÖPING

När det gäller trävaror vänd Eder till
LINKÖPINGS TRÄVARUAFFÄR

Bengt E. Samuelsson

Haga, Linköping. Tel. 204 37.

BYGGNADS A.-B. H. OHLSSON

Snickaregat. 34 - Tel. 248 13

Utför nybyggnader och reparationer.

LULEÅ MED OMNEJD

Vibro-Block

för grunder och husbyggnader
tillverkas och försäljes genom

BRÖDERNA HEDLUND
BETONGFIRMA

Tel. 11 04 — LULEÅ — Box 2018

Bürén & Nilsson

1:a klass Herrekipering & Herrkonfek-
tionsaffär

Tel. 22 60 — LULEÅ

REKOMMENDERAS

Läs

Norrbottens-Kuriren

Gunnar Ericsons Maskinfirma

Automobil-, verkstads-, byggnads- och
industriförnödenheter.

Begär prospekt — Infordra offert

Tel.: Kont. 3560, lagret ankn. Chef. 3580.

BRUNNSBORRNINGAR

utföres av

BORRFÖRMAN H. BJURSTEN

Box 524 - L u l e å - Tel. 31 91

MALMÖ

TEATERKAFÉET

PILDAMMARNÄ

REKOMMENDERAS
OLGA HELLQVIST

MOTALA

EMIL ANDERSSON

Tel. 186 — Kungsgatan 40

Mjök, ägg, smör, ost m. m.

NORRKÖPING

FIRMA MARTIN JANSSON

Godsgatan 11 Telefon 244 98

— NORRKÖPING —

Säljer: Byggnadsmaterial.

Utför: Asfalt- o. Isolationsarbeten, Massagolv m. m.

Järnvägsrestaurantens centralstation

servering rekommenderas

BESTÄLL EDRA

Läskedrycker och Vichyvatten från

CARLSSONS BRYGGERI

NORRKÖPING

Telefon 206 85

Dr. Hjalmar Lilliestierna

DROTTNINGGATAN 51

Tel. 283 30.

MOR ANNAS

HEMBAGERI & KAFFESTUGA

Hospitalsgatan 23 - Norrköping

Telefon 222 26

Beställningar mottagas tacksamt!

RÖDA FYREN

Drottninggatan 45 — Tel. 238 16

— NORRKÖPING —

Välsorterat lager av Bostättnings-,
Sybehörs- o. Leksaksartiklar m. m.

BETALD ANNONSPLOTS

PITEÅ MED OMNEJD

Dr. P. H. Söderbaum

Storgat. 50

Tel. 15 20

Piteå

Dr. C. A. Brodd

Norrjärden

Piteå

Tel. 500 59

— Du kan komma upp nu. Våren är här.

*

Östgötahistoria.

Dans på banan. Ladugårdspigan, Emma, stuvuxen och föga dansant, trampar ideligen sin kavaljer på tårna, varför han drar en lättnadens suck när musiken tystnar. Men Emma, som fått blodad tand ber med simmiga ögon:

— Ska vi inte danse mera?

I detsamma börjar musiken spela igen och kavaljeren, därtill nödd och tvungen, söker fäste för högra armen om Emmas midja och muttrar sammanbitet:

— Jaa, ställ dej på då så åker vi.

*

Eedrövelers bedrövelse.

Den för sin munvighet bekante lektor X kom en dag in i en av Y-köpings större herrekiperingsaffärer i avsikt att köpa en hatt.

Biträdet i affären placerade med självbelåten min en mycket egendomligt formad hatt, en verkligt formfulländad swingpjtathatt, på lektorns huvud och utlät sig:

— Den här hatten kan jag verkligen rekommendera till våra bättre kunder. Den kände signaturen N. N. har i Y-köpingsbladet uttalat sin stora tillfredsställelse med just den modellen:

Lektorn betraktade kritiskt sin bild i spegeln. Inte länge, bara ett ögonblick, och så sade han:

— Ja, den här hatten lär till och med omnämnas i bibeln.

— I bibeln? frågade biträdet förbluffat.

— Ja, sade lektorn, där står det ju, att bedrövelers bedrövelser ska komma över människorna!

PITEÅ MED OMNEJD

Gör Edra brödköp

hos

HERBERT LIDSTRÖMS BAGERI

ROKNÄS — Tel. 400 30

FISKFÖRSÄLJNINGSFÖRENINGEN

Dagsfärska fiskvaror o. surströmming, saltlöja och löjrom i parti och minut. Telefoner: Affären 12 44, Kont. 15 44, Bost. 14 11. Filial i Munksund 370 45.

SKELLEFTEÅ

Bröd. Forslunds Automobilaffär

Tel. växel 124 80 — Skellefteå.

— Försäljer svenska bilen VOLVO. — Tillverkar släpvagns- o. tippanordningar.

FORSLUND & SÖNER

Köpmannagat. 4 - Tel. 106 58

Utför alla slags transporter

Rekommenderas

ERNST WAHLBERGS SKO AFFÄR

SKODON

till bästa priser

SUNDSVALL MED OMNEJD

DUCO & MALAREVERKSTAD

Modernt och tidsenligt inredd efter senaste förordningen

C. ERIK BERGSTRÖM

Förstklassigt arbete
N. Järnvägsgatan 52

Humana priser
Telefon 17 18

UMEÅ med OMNEJD

Föreningen MÖBELSNICKERIET

Grisbacka

Tel. Fabr. 394. Kont. 684

Umeå

Västerbottens Läns Hemslöjd

MATTOR, GARDINER, MÖBELTYGER

HERMANSSONS MÖBELAFFÄR

Möbler, mattor och gardiner.

Telefon 183

Storgatan 36

U M E Å med O M N E J D

HENRIK HARJU — UMEA

Rikst. 422 och 423. Lokal: Kungsgat. 63
Färg-, Kemikalie- & Tapetaffär. Avdeln.
för fotografiska artiklar.

Rekommenderar sin sortering av: Färger,
Fernissor, Oljor, Falu Rödfärg, Tapeter,
Kameror, stor sortering, Förbands- och
Sjukvårdsartiklar m. m. Order till lands-
orten expedieras omgående.

LAPPGUBBENS LINIMENT

En god hjälp mot värk. Lagligen
skyddat. 2:75 per flaska, 2 flaskor
portofritt.

TEKNISKA FABRIKEN J A H O
UMEA Tel. 23 54

Vid besök i Umeå,
bo på

STORA HOTELET
TREVLIKA RUM — GOD MAT
(Inneh. G. Hammarberg)

U P S A L A

VICTORIABAGERIET

Timmermansgat. 15 Tel. 340 89
Rekommenderar sina goda brödtillverk-
ningar. Efterfråga "Victoriaskorpor" som
finnes hos ett flertal av stadens mjölk-
o. brödbutiker o. äro fräsiga o. delikata.

Studenternas matlokus

ROSENDALS MATSALAR
är bäst och billigast
Tel. 315 44

WIENERBAGERIET

Adilsgat. 11, Uppsala

Rekommenderar sina goda
brödtillverkningar
Beställningar mottagas
Tel. 318 75, 325 41

Kolthoffs Naturaliemagasin

— Uppsala —

Mottager: Älghuvuden, Råbockshuvu-
den, Fåglar och andra djur för
uppstoppning. — Tel. 303 58

V Ä S T E R Å S

F R E J A DAMFRISERING

Geijersgat. 3, Västerås. Tel. 338 29

R E K O M M E N D E R A S

GYNNA ANNONSÖRERNA!

Fångvaktaren: — Se upp för trapp-
steget!

Nr 14: — Se upp för trappsteget!! Min
kära konstapel, det trappsteget kände
jag till, när ni ännu låg i vaggan.

*

Den doktorn dög inte

Förre regementsläkaren doktor Mau-
ritz Hedenberg vid Jönköpings-Kalmar
regemente uppsötes en dag av en odal-
man, som hade ett bekymmer av mera
delikat natur.

— Jo, se det är så, att jag och Stina
varit gifta rätt länge, men vi har inte
fått några barn. Kunde doktorn råda bot
på det måtro?

— Jo, skicka hit din Stina en dag, så
ska vi se vad jag kan göra åt saken,
svarade doktorn, varpå bonden avtågade.
Utanför dörren blev han emellertid be-
tänksam, vände igen och stack in huvu-
det samt tittade på den vitskäggede esku-
lapen, talade och sade:

— Å, i hondan heller!

*

Butiksråttor härjar,

som vi ofta ser i spalterna. För det mes-
ta klarar de sig men ibland händer det
att de råkar illa ut. En cigarrhandlare
berättar en rolig upplevelse som inträff-
ade i hans butik härom dagen.

En herre kom in och bad att få en tid-
ning. Jag vände mig om för att ta denna
och såg då att kunden lade sig till med
en pipa värd 8:50. När jag lämnade tid-
ningen så fick jag en tia vilken jag stop-
pade ner i kassan och lämnade tillbaka
1:35.

— Men det var en tia jag lämnade,
sade "kunden".

— Ja . . . 15 öre för tidningen och 8:50
för pipan.

— Javisst, ja, pipan . . . hm . . . det var
så rätt så, sade han snopet och lomade
av.

Så ska dom tas.

ÖRNSKÖLDSVIK med omnejd

J. OLSSONS SKOFABRIK

JÄRVED — Telefon 400 28

Försäljer i parti: Skodon, Handskar
och Sockor av egna tillverkningar.

Ö S T E R S U N D

På upptäcktsfärd

efter goda varor till lämpliga priser i t. ex.

UNDERKLÄDER

STRUMPOR

SKJORTOR

SLIPSAR o. d.

gå till

konsums manufakturaffär

Prästgatan 45, Östersund. Telefon 88.

Östersunds Konsumtionsförening

IVARSSONS Auto- El. Verkstad

Prästgatan 44 Telefon 12 34

Specialaffär för allt elektriskt och för
motorfordon

L A D D N I N G S S T A T I O N

Jämtlands

Slakteriförening u. p. a.

De jämtländska jordbrukarnas försälj-
ningsorganisation för kött o. fläsk. Mo-
dernt slakteri. Prima o. väl behandlade
varor. Gynna de affärsmän som föra
våra varor, därigenom gynnar Ni det
jämtländska jordbrukets produktion.
Föreningens detaljaffär i Cityhallen
R E K O M M E N D E R A S

HEDERSPRENTER

Guld- och silverur av hög kvalitet.

L Å G A P R I S E R.

Glasögon utprovas omsorgsfullt.

NILSSON & APPELQVIST

Ur & Optisk affär. Telefon 11 78.

Ö S T E R S U N D

ÄKTA JÄMTLANDS

MESOST OCH MESSMÖR

Jämtlands Mejeriförening

ÖSTERSUND. Tel. 748 o. 30 09

Byggmästare JOHAN ERIKSSON

Ö S T E R S U N D

Bergsgatan 45 — Telefon 25 63

Utför nybyggnader och reparationer

I N F O R D R A O F F E R T

Rimbo Privata Läroverk

RIMBO

Tel. Rimbo 29

Internatläroverk för gossar och flickor. Hötsterminen börjar den 1 september. 4- o. 5-årig realskola. — 1:sta gymnasiering. Aftonskola, kompletterings- och ferieskola.
Mauritz Fagerström, Rektor.

DAVIDS FOTO

Vasagatan 15 - Tel. 32 400

VÄSTERÅS

BERGSHUD

sätter

STOPP

för skolslitning!

Begär därför

»BERGSHUD»

nästa gång

Ni halvsular

skorna!

Tillverkas av:

AB. WILH. GRÖNVALLS LÅDERFABRIK

ÄNGELHOLM

Vill Ni

lära känna Norge så läs:

NORGE

ockuperat och fritt

Pris kr. 7:50 häft., kr. 9:— inb.

K. F:s BOKFÖRLAG